

รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

คณะผู้วิจัย

ชุติมา คำบุญชู
สุภาพ ต๊ะใจ
อุบลพรรณ วรรณสัย
ทัตพิชา ชลวิสูตร
ตุลาภรณ์ แสนปรน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).และ
สถาบันรามจิตติ ร่วมกับ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

สถาบันรามจิตติ
RAMAJITTI INSTITUTE

กิตติกรรมประกาศ

“โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” ได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) **ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย** ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนโครงการวิจัย ขอขอบคุณสถาบันรามจิตติ **ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ** ผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติ **รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ **เรณู อรรถฐาเมศร์** ผู้ทรงคุณวุฒิจากชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ ที่ได้ให้กำลังใจ คำปรึกษา ข้อคิดเห็น คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย

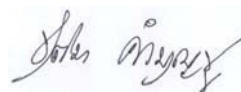
ขอขอบคุณ **คุณฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ** สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ที่ให้การสนับสนุนโครงการและกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” ร่วมกับโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยของเยาวชนในมิติประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในด้านการผลิตสื่อเผยแพร่ และส่งเสริมการผลิตสื่อเผยแพร่ของยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ขอขอบคุณยุววิจัย **คุณครูที่ปรึกษาทีมยุววิจัย** ชุมชนพื้นที่ที่ยุววิจัยสนใจศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ห่วงใยยุววิจัยทุกท่าน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลำปาง เขต 1-3 ที่ร่วมดำเนินงาน โครงการและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการด้วยความตั้งใจ เสียสละ และทุ่มเทในการดำเนินงานอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่สนับสนุนให้คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยดำเนินโครงการวิจัยร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1-3 จนถึงวันรายงานผลการดำเนินงานโครงการระยะ 6 เดือนที่สอง

ขอขอบคุณ **คุณอาภา อนันตกุล** นักวิชาการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย **ดร.จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์ คุณเกณีสักดิ์ ศรีสว้ย** นักวิชาการจากสถาบันรามจิตติ **คุณสรชัย หนองตรุด “ครูใหญ่โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม”** และนักวิชาการ “**คุณครูโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม**” ทีมสารคดีของสถาบันรามจิตติทุกท่าน ขอขอบคุณนักวิจัยในทีมประสานงานทุกท่าน ที่ช่วยดำเนินงานโครงการด้านต่างๆ ด้วยความทุ่มเทตั้งใจอย่างยิ่ง และท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณ **ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำลอง คำบุญชู** ที่ให้กำลังใจ คำปรึกษาการดำเนินงานวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์ชุมชน และข้อคิดจากประสบการณ์การวิจัย “ชีวิตในอดีต” และ “โครงการกล่องข้าว ตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ฯ”

คำขอบคุณ ณ หน้ากระดาษนี้ ไม่อาจเทียบได้กับ “น้ำใจ” “องค์ความรู้” ที่ทีมงานวิจัยได้รับจาก “ทุก ๆ ท่าน ที่ได้เอ่ยนามมาทั้งหมด” และไม่อาจเทียบได้กับ “ความรู้ลึกปิติ...ความหวังอันสดใส” ที่ได้รับจากพลังแห่งความดีงามและความอุทิศสละของยูววิจัยจังหวัดลำปาง “ความทรงจำที่ประทับใจจากการร่วมกิจกรรมในวันวานที่ผ่านมา” เป็น “กำลังใจ” ให้ทีมประสานงานโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ดำเนินงานวิจัยด้วยกำลังใจอันอบอุ่นจนเสร็จสิ้นโครงการ เพื่อ “พลิกฟื้นประวัติศาสตร์ ประกาศอัตลักษณ์ ประจักษ์ภูมิปัญญา สานคุณค่ายูววิจัย” บนเส้นทางแห่งการเรียนรู้ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและสามารถยื่นหยัคบนพื้นที่ที่ดีในจังหวัดลำปางอย่างเข้มแข็ง

(อาจารย์ชุตินา คำบุญชู)

หัวหน้าโครงการ

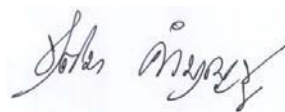
ความนำ

โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางดำเนินงานพร้อมกับการเรียนรู้แนวทางในการดำเนินงานบนพื้นแผ่นดินจังหวัดลำปางอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประสานงานติดตามและสนับสนุนให้เยาวชนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดลำปางทำวิจัยในแนวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตในเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายใต้อุดมการณ์โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และการถอดบทเรียนระหว่างเยาวชน นักวิจัย นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ โดยมีการประสานงานกันเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษาและชุมชน ตลอดจนเป็นกลไกสนับสนุนการวิจัยให้กับเยาวชน เพื่อสังเคราะห์และประมวลองค์ความรู้อื่นจะนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวิจัยของเยาวชน และด้านการพัฒนาท้องถิ่น

ในวันนี้จังหวัดลำปางมีต้นไม้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 71 โครงการย่อย จาก 24 โรงเรียน บนเส้นทางแห่งการเรียนรู้กระบวนการประสานสายสัมพันธ์ให้ก่อเกิดทีมยุววิจัยและประทับใจประกอบให้ต้นไม้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางต้นเล็ก ๆ ค่อย ๆ เติบโตและหยั่งรากลึกอย่างเข้มแข็งนั้น พบว่าต้นไม้ยุววิจัยที่ยังรากและเติบโตบนพื้นแผ่นดินของจังหวัดลำปางมิได้เติบโตอย่างโดดเดี่ยว ทว่ามีพลังแห่งความรัก ความปรารถนาดี และพลังแห่งการเรียนรู้ร่วมกันจากเครือข่ายผู้ใหญ่ใจดีหลากหลายเครือข่าย กระบวนการเรียนรู้ของยุววิจัยจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันด้วยความรักและความสุข ระหว่าง ทีมยุววิจัย ครูที่ปรึกษา ชุมชน นักวิชาการ โรงเรียนทำนุวัฒนธรรม สื่อผู้ให้ความสนใจ ทีมประสานงาน บนพื้นที่แห่งความทรงจำร่วมกันในชุมชนของยุววิจัย โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาของทีมยุววิจัย ๑ แต่ละโรงเรียนให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่ และปัจจัยสนับสนุนที่เพิ่มเครือข่ายมาอีกนั้นเป็นปัจจัยสนับสนุนที่เข้มแข็งและน่ารัก คือเครือข่ายคุณพ่อคุณแม่ ครอบครัวของยุววิจัย

จากการสานความฝันเมื่อ 480 วันที่ผ่านมา ความหวัง ความจริง และความสำเร็จขั้นต้นในการดำเนินงานนั้น ไม่อาจแบ่งแยกให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรมในลักษณะที่แยกออกจากกันโดยสิ้นเชิง เนื่องจาก ความฝัน ความหวัง ความจริง และความสำเร็จ ยังมีเงาที่ทับซ้อนและทอดประกายต่อเนื่องกันมาจนถึงวันนี้และวันต่อ ๆ ไป แม้เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว ผู้เขียนยังมีความหวังต่อไปอีกว่า การสังเคราะห์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ในระหว่างการทำงาน โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง จะสานต่อกระบวนการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและ

กระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุขอย่างต่อเนื่อง และทีมประสานงานจะพยายามดำเนินงาน
บนเส้นทางแห่งการเรียนรู้ “ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” ด้วยความตั้งใจ
ประสานงานกับทีมยุววิจัยของโรงเรียน ให้เกิดงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพต่อไป

(อาจารย์ชุตินา คำนุญชู)

หัวหน้าโครงการ

โครงการวิจัยเรื่อง	โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
ผู้สนับสนุนทุนวิจัย	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
คณะผู้วิจัย	นางชุตินา คำบุญชู (หัวหน้าโครงการ) นายสุภาพ ณะใจ นางสาวอุบลพรรณ วรรณสัย นางสาวทัศนพิชา ชลวิสูตร นางสาวตุลาภรณ์ แสนปรน
ปีที่ทำการวิจัย	พ.ศ. 2551-2553

บทคัดย่อ

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อประสานงานติดตามและสนับสนุนให้เยาวชนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดลำปาง ทำวิจัยในแนวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตในเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ การถอดบทเรียนระหว่างเยาวชน นักวิจัย นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ โดยมีการประสานงานกันเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษาและชุมชน ตลอดจนเป็นกลไกสนับสนุนการวิจัยให้กับเยาวชน เพื่อสังเคราะห์และประมวลองค์ความรู้อันจะนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวิจัยของเยาวชน และด้านการพัฒนาท้องถิ่น

การดำเนินงานโครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางมีกิจกรรมและผลการดำเนินงานที่ทำให้เกิดการประสานงานและการจัดประชุมเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยสำหรับยววิจัยในจังหวัดลำปาง มีการประชาสัมพันธ์โครงการและแนวทางการพิจารณาสนับสนุนโครงการยววิจัย ฯ ผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลำปางเขต 1-3 เว็บไซต์ www.childwatchlanna.com, www.lpru.ac.th และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น มีกระบวนการพิจารณาสนับสนุนข้อเสนอโครงการยววิจัย ฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและทีมประสานงาน ร่วมกันพิจารณาจากเกณฑ์พิจารณาใน 3 ด้าน คือ เรื่องที่เสนอมีคุณค่าและความน่าสนใจ ความหลากหลายและกระจายของหัวข้อที่เสนอในพื้นที่ระดับจังหวัด และความสามารถของทีมวิจัยและครูที่ปรึกษาที่จะทำวิจัยให้สำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ตามข้อเสนอโครงการ มีการจัดประชุมชี้แจงเพื่อปรับปรุง แก้ไขข้อเสนอโครงการให้มีความสมบูรณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิและทีมประสานงาน นอกจากนี้มีการประชุมประสานงานครูที่ปรึกษาและยววิจัย (นักเรียน) ในแต่ละโครงการ ครูที่ปรึกษาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปแนวทาง

บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาโครงการร่วมกันและได้เสนอแนวคิดในการจัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกัน เกิดกิจกรรมการประชุมปฏิบัติการกลุ่มย่อยเรื่อง วิธีการวิจัย การเก็บข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งกลุ่มย่อยตามพื้นที่โรงเรียนที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน 6 กลุ่มย่อย และการประสานงานติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการวิจัยแต่ละโครงการด้วยการติดตามประเมินผลการเก็บข้อมูลและผลของการฝึกปฏิบัติเก็บข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ในการประชุมกลุ่มย่อยทั้ง 6 กลุ่ม โครงการวิจัยระดับโรงเรียนมีความก้าวหน้าอยู่ในระดับขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแต่ละโครงการได้เริ่มต้นการวิจัยช้ากว่าแผนที่กำหนดเพราะต้องปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอโครงการ

การดำเนินงานสามารถสังเคราะห์กระบวนการและพลังในการประสานงานเพื่อพัฒนาให้เกิดทีมวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางได้ดังนี้

1. กระบวนการประสานงานด้วยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ่านทางหนังสือราชการและพัฒนาเครือข่ายเว็บไซต์

2. กระบวนการประสานงานด้วยกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับ Child Watch ภาคเหนือตอนบน

3. กระบวนการประสานสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ และทีมประสานงาน

4. กระบวนการประสานสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู นักวิชาการ ความทรงจำร่วม และทีมประสานงาน โดยการสนับสนุนกำลังใจจากผู้บริหาร

5. กระบวนการประสานสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู ชุมชน ความทรงจำร่วม และทีมประสานงาน โดยการสนับสนุนกำลังใจจากผู้บริหาร

6. กระบวนการประสานสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู ชุมชน ผู้ปกครอง ความทรงจำร่วม นักวิชาการ โรงเรียนทำหนังสือวัฒนธรรม สื่อผู้ให้ความสนใจ และทีมประสานงาน โดยการสนับสนุนกำลังใจจากผู้บริหาร

มีกิจกรรมประชุมเรียนรู้ร่วมกันกับเครือข่ายวิจัย ครูที่ปรึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน นักวิชาการ สื่อ และผู้ปกครอง บนพื้นฐานของ “กัลยาณมิตรทางวิชาการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” และผลการดำเนินงานที่ทำให้มีโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ระดับโรงเรียน รวม 24 โรงเรียน รวมจำนวนโครงการย่อย 71 โครงการย่อย รวมจำนวนผู้วิจัย 281 คน และรวมคุณครูที่ปรึกษา 62 ท่าน

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
ความนำ	ค
บทคัดย่อ	จ
สารบัญ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
เป้าหมายการดำเนินงานวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
ยุทธศาสตร์และกลไก	3
ภารกิจและบทบาทของทีมประสานงาน (ระดับจังหวัด)	4
ภารกิจและบทบาทของทีมวิจัยโครงการ (ระดับ โรงเรียน)	4
การเสนอโครงการยูววิจัย	5
เกณฑ์พิจารณาให้ทุนสนับสนุนโครงการยูววิจัย	6
ระยะเวลาดำเนินการ	6
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	7
การศึกษาแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	7
1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	7
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การวิจัย	11
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยกระบวนการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	14
บทที่ 2 การเดินทางของยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง :	17
กลไกการประสานงาน	
การเดินทางของต้นกล้ายูววิจัย	17
กระบวนการการประสานงานด้วยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ่านทางหนังสือราชการ	18
กระบวนการมีส่วนร่วมกับกิจกรรม Child Watch ภาคเหนือตอนบน	19
กระบวนการประสานสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเครือข่ายกัลยาณมิตรทางวิชาการ	20

สารบัญ

	หน้า
สรุป	50
บทที่ 3 คือมือผู้เสียสละและความหวังใจจากหัวใจ บนเส้นทางการเรียนรู้ :	58
กลไกครูที่ปรึกษาและบริบทยูววิจัย	
กำลังใจจากครูที่ปรึกษา	58
มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยสายใยครอบครัว	59
มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยแรงเสริมจิตวิทยา	60
มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยการย้ำเน้นวิชาการ	61
มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยการให้อิสระและคอยช่วยเหลือ	62
เมื่อทศท้อ	
4 ข้อคิด...วรรคทอง คู่ขนานกับแนวทางในการเรียนรู้ร่วมกับยูววิจัย	62
“มอบกำลังใจ พบได้เสมอ เพื่อเรียนรู้และแก้ปัญหา”	62
“สนใจในเรื่องเดียวกัน คอยปัญหาได้สบายมาก”	64
“จุดประกายจากห้องเรียน สู่ความภาคภูมิใจในชุมชน”	66
“สัมผัสประสบการณ์จริง เรียนรู้วิชาการด้วยชีวิต”	67
กำลังใจจากผู้บริหารสถานศึกษา	70
กำลังใจจากนักวิชาการ	72
กำลังใจจากชุมชน	98
กำลังใจจากเครือข่ายผู้ปกครอง	100
สรุป	101
บทที่ 4 ประวัติศาสตร์ลำปางในมุมมองของยูววิจัย ๔ ลำปาง	102
การกำเนิดชุมชนและการสร้างบ้านแปงเมือง	101
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นประวัติศาสตร์สังคมของยูววิจัย ๔ ลำปาง	108
ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม	108
อาชีพของชุมชน	122
ภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม	123
ความภาคภูมิใจในตนเอง...เครือข่ายกัลยาณมิตร สู่การเรียนรู้ยูววิจัย ๔	131
สรุป	133

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 5 เครือข่ายยูวิจัย ฯ ขยายผล	134
ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน ร่วมกับเครือข่าย Child Watch ภาคเหนือตอนบน	134
ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน ร่วมกับเครือข่ายเว็บไซต์	135
ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน ร่วมกับเครือข่ายนักวิชาการผู้เอื้ออารี	136
ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล ร่วมกับเครือข่ายสื่อ	139
ร่วมกับเครือข่ายยูวิจัย ฯ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	141
ร่วมกับเครือข่ายโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน	144
เรียนรู้ถอดบทเรียนเพื่อผ่านพ้นอุปสรรค	147
บรรณานุกรม	149
ภาคผนวก	155
ภาคผนวก ก การพัฒนาเว็บไซต์ โครงการยูวิจัย ฯ จังหวัดลำปาง	
ภาคผนวก ข การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารของโครงการ	
ภาคผนวก ค ประวัตินักวิจัยโครงการยูวิจัย ฯ จังหวัดลำปาง	

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

เรื่องราวความเป็นมาของผู้คนในสังคมท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ซึ่งอาจมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ ความคิด มีวิวัฒนาการของแต่ละสังคมท้องถิ่นมาอย่างยาวนานนั้น ได้หล่อหลอมให้เกิดสำนึกร่วมกันขึ้นเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน มีอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีของสังคมท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้คนที่มีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกัน

ในกระแสของการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ หากขาดการศึกษาและสืบทอดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไปสู่เยาวชนแล้ว ประวัติศาสตร์เรื่องราวและวิถีวัฒนธรรมอันมีคุณค่าก็จะถูกลืมและเลือนหายไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนได้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม วัฒนธรรมเพื่อรับแรงปะทะทางวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคง

กระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ผ่านการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเยาวชนเป็นการเรียนรู้เรื่องราวเพื่อให้รู้จักความเป็นมาของตนเองและท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยกระบวนการวิจัยของเยาวชน จึงเป็นการศึกษาความรู้และสำนึกทางประวัติศาสตร์เพื่อสร้างอัตลักษณ์และศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนท้องถิ่น

นอกจากนี้แล้วการส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่ากับเยาวชน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้ได้ใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นพื้นที่การเรียนรู้ของโรงเรียน โดยมีชุมชนเป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ และเป็นการส่งเสริมบทบาทการทำงานร่วมกันของคนรุ่นเก่า เยาวชน นักเรียน ครู โรงเรียน และชุมชน ที่ช่วยส่งเสริมความรักความผูกพันโดยมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างกัน

โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางจึงมิได้เป็นเพียงการเรียนรู้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่ยังเป็นพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนเชื่อมโยงความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่น เชื่อมโยงปัญหาปัจจุบันกับความเป็นมาของท้องถิ่นให้รู้ที่มาที่ไปของตนเอง เกิดความสำนึกในตนเองและคุณค่าทางสังคมวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยและโจทย์การวิจัยภายใต้โครงการ “โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง”
2. เพื่อประสานงานติดตามและสนับสนุนให้เยาวชนทำวิจัยในแนวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สร้างความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตในเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายใต้โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
3. เพื่อจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และการถอดบทเรียนระหว่างเยาวชน นักวิจัย นักวิชาการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
4. เพื่อประสานงานให้เกิดการส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษาและชุมชน ในการเป็นกลไกสนับสนุนการวิจัยให้กับเยาวชน
5. เพื่อสังเคราะห์และประมวลองค์ความรู้ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวิจัยของเยาวชน และด้านการพัฒนาท้องถิ่น

เป้าหมายการดำเนินงานวิจัย

1. มีการพัฒนาโครงการวิจัยภายใต้โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เกิดขึ้นจากกลุ่มเป้าหมาย คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1 เขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 2 และเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 3 ตลอดจนองค์กรเอกชน ชุมชนในจังหวัดลำปาง จำนวน 30 โครงการ (จำนวน 30 โรงเรียน)
2. มีการประชุมสัมมนา/อบรม และพัฒนานักวิจัย/บุคลากร โครงการ/ชุดโครงการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยและการพัฒนาสื่อเพื่อการเผยแพร่องค์ความรู้จากการวิจัย อย่างน้อย 1 ครั้ง
3. มีการประชุมเพื่อถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ในโครงการวิจัย อย่างน้อย 1 ครั้ง
4. มีการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าของโครงการต่าง ๆ ในระยะ 3 เดือน 3 ครั้ง
5. มีการจัดเวทีมหกรรมงานวิจัยท้องถิ่นระดับจังหวัด นำเสนอผลงานวิจัย การจัดประกวดสื่อ vcd สารคดีประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 1 ครั้ง
6. มีการจัดเวทีให้ทีมยูววิจัยแต่ละทีมได้จัดกิจกรรมเคลื่อนไหวออกสู่สาธารณะตามโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ อย่างน้อย 1 ครั้ง
7. มีการพัฒนาเว็บไซต์ 1 เว็บไซต์
8. มีสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารอย่างน้อย 5 ชิ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. กรอบประเด็นการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง อาทิ ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์สถานที่/โบราณสถาน ประวัติอาชีพ ประวัติสังคม/เครือญาติ ประวัติการใช้ชีวิตร่วมกัน ของชุมชน ประวัติเหตุการณ์สำคัญ ประวัติบุคคล และมีความสัมพันธ์กับความทรงจำร่วมกันของคน ในชุมชน สมบัติร่วมกันของคนในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
2. กระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และการถอดบทเรียนในการ ศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นระหว่างเยาวชน ครู ชุมชน นักวิจัย นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. กระบวนการการนำเสนอองค์ความรู้ การตรวจสอบเพิ่มเติมข้อมูล องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นและการเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้จากการวิจัย

ยุทธศาสตร์และกลไก

1. โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดลำปางเป็นฐานการทำวิจัย โดยมีนักเรียนเป็นนักวิจัย มีครูเป็นที่ปรึกษานักวิจัย และมีทีมประสานงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เป็นทีมประสานงาน โครงการ ทั้งนี้เปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนหรืออยู่ในความดูแลขององค์กร เอกชน ชุมชน เข้าร่วมเป็นนักวิจัยเช่นเดียวกับเด็กนักเรียนในระบบโรงเรียน
2. ตั้งโจทย์วิจัยในกรอบประเด็นการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง อาทิ ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์สถานที่/โบราณสถาน ประวัติอาชีพ ประวัติสังคม/เครือญาติ ประวัติการใช้ชีวิตร่วมกันของชุมชน ประวัติเหตุการณ์สำคัญ และประวัติบุคคล โดยเน้นให้เด็ก นักเรียนเป็นผู้ตั้งโจทย์ด้วยตนเองตามความต้องการและสนใจในประเด็นเรื่องราวประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นที่โยงกับปัญหาปัจจุบันหรือศักยภาพด้านอาชีพ ส่วนประเด็นโจทย์วิจัยสำหรับครูที่ปรึกษา คือ วิธีการจัดการเรียนรู้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประเด็นโจทย์วิจัยสำหรับทีมประสานงานคือ สังเคราะห์เนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ถอดบทเรียนการปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
3. ประสานงานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินงานตามแผนงานของชุด โครงการและโครงการต่าง ๆ
4. ใช้การจัดกิจกรรมประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ การสัมมนาอบรมเพื่อพัฒนา นักวิจัยและครูที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่อง นักวิจัยแต่ละโครงการร่วมกันจัดกิจกรรมขับเคลื่อนขยาย ผลการวิจัยสู่ชุมชน
5. ร่วมมือกับโครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ภาคเหนือตอนบน ซึ่ง สกว. และ สสส. ให้การสนับสนุน โดยอาศัยพลังเด็กและเยาวชนจัดกิจกรรม

ขับเคลื่อนในพื้นที่ให้เกิดการเสริมสร้างปัจจัยคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนในด้าน “การศึกษา คุณภาพ พื้นที่คุณภาพ สื่อคุณภาพ ครอบครัวยุคคุณภาพ” เช่น โครงการถนนเด็กเดิน และยุทธศาสตร์ เมืองน่าอยู่สำหรับเด็กและเยาวชน เป็นต้น

ภารกิจและบทบาทของทีมประสานงาน (ระดับจังหวัด)

1. วางแผนปฏิบัติการของสำนักงานทีมประสานงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จังหวัดลำปาง เพื่อให้เป้าหมายของโครงการบรรลุผล
2. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของสำนักงานทีมประสานงานโครงการและตามแผน การดำเนินงานของโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เพื่อให้ดำเนินงานเป็นไปตาม แผนที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการติดตามประสานงานพัฒนาโครงการวิจัยภายใต้ โครงการและการกำกับติดตามการดำเนินงานของโครงการที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เช่น การพัฒนาดัง วิทยุวิจัยสำหรับนักเรียน วิทยุวิจัยสำหรับครูที่ปรึกษา วิทยุวิจัยสำหรับทีมประสานงาน การจัดเวที ถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การจัดเวทีติดตามความก้าวหน้าของโครงการวิจัย แต่ละโครงการ เป็นต้น
3. ดำเนินการพัฒนา/อบรมนักวิจัยในโครงการเพื่อให้การดำเนินงานโครงการวิจัยบรรลุผล ตามเป้าหมายของชุดโครงการ/โครงการ
4. ดำเนินงานให้เกิดกิจกรรมการขับเคลื่อนขยายผลจากการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นใน จังหวัดลำปางในรูปแบบต่าง ๆ
5. สังเคราะห์และประมวลชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง และชุดความรู้ กระบวนการเรียนรู้ด้วยการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ภารกิจและบทบาทของทีมวิจัยโครงการ (ระดับโรงเรียน)

1. โครงการวิจัยระดับโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยทีมวิจัยย่อย 3-4 ทีม แต่ละทีมประกอบด้วย นักเรียน 2-4 คน ครูที่ปรึกษา 1 คน วางแผนปฏิบัติการประสานงานทีมวิจัยในโครงการระดับโรงเรียน เพื่อพัฒนาการตั้งวิทยุวิจัยและแนวคิดกระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประสานงานกับทีม ประสานงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เพื่อให้เป้าหมายของโครงการ บรรลุผล
2. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของโครงการและสรุปรายงานความก้าวหน้าของโครงการ ทุก 3 เดือน

3. เข้าร่วมกิจกรรมประชุมสัมมนา/อบรมนักวิจัยในโครงการเพื่อให้การดำเนินงานโครงการวิจัยบรรลุผลตามเป้าหมายของชุดโครงการ/โครงการ เช่น กระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การเขียนสารคดี การผลิตสื่อเผยแพร่ เป็นต้น
4. ร่วมดำเนินงานกิจกรรมการขับเคลื่อนขยายผลจากการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปางในรูปแบบต่าง ๆ กับชุดโครงการ/โครงการอื่น ๆ
5. ประมวลชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และชุดความรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

การเสนอโครงการยูววิจัย

1. โรงเรียน (หรือองค์กรเอกชน ชุมชน) ที่เข้าร่วมโครงการ เสนอโครงการขอรับทุนสนับสนุนโรงเรียนละ 1 โครงการ โดยมีทีมนักวิจัยเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-มัธยมศึกษาตอนปลาย และมีครูเป็นที่ปรึกษา
2. โครงการที่เสนอ (โครงการระดับโรงเรียน) ควรมีทีมนักวิจัยจำนวน 3-4 ทีม ทีมละ 2-4 คน โดยแต่ละทีมเสนอโครงการย่อยภายใต้โครงการระดับโรงเรียนและทุกทีมมีครูที่ปรึกษาทีมละ 1 คน
3. โครงการที่เสนอ (โครงการระดับโรงเรียน) ควรกำหนดระยะเวลาในการทำวิจัย 12 เดือน และกำหนดงบประมาณโครงการละ 15,000 บาท
4. การกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัยของโครงการที่เสนอ ควรมีโจทย์วิจัยทั้งในส่วนของนักเรียน (นักวิจัย) และในส่วนของครู (ที่ปรึกษา)
  - 4.1 ประเด็นโจทย์วิจัยสำหรับนักเรียนคือ เรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่โยงกับปัญหาปัจจุบันหรือโยงกับศักยภาพด้านอาชีพ โดยเน้นให้เด็กนักเรียนเป็นคนตั้งโจทย์วิจัยตามความสนใจของทีมวิจัย
  - 4.2 ประเด็นโจทย์วิจัยสำหรับครูที่ปรึกษา คือ วิธีการจัดการการเรียนรู้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
5. การประกาศรับข้อเสนอโครงการเพื่อพิจารณาสนับสนุนทุนการวิจัยนั้นชุดโครงการจะแจ้งประกาศผ่านทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางทุกเขต และผ่านทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
6. ระยะเวลาการรับข้อเสนอโครงการและพิจารณาให้ทุนสนับสนุนโครงการระหว่างเดือนสิงหาคม - กันยายน 2551
7. ระยะเวลาดำเนินการโครงการวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุน 12 เดือน ระหว่างเดือนกันยายน 2551 – สิงหาคม 2552

8. แนวทางการวิจัย

8.1 เน้นประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral history)

8.2 ใช้การสัมภาษณ์เรื่องราวจากตัวบุคคลเป็นหลัก

8.3 นำเสนอรายงานวิจัยในรูปแบบบทความเชิงสารคดีขนาดสั้น

8.4 เน้นความสามารถในการเผยแพร่ในรูปแบบนิตยสาร/เว็บไซต์ /vcd (โดยนำเสนอในงานมหกรรมวิจัยท้องถิ่นซึ่งจะจัดขึ้นเมื่อทำวิจัยเสร็จ)

8.5 อาจเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะโดยร่วมกิจกรรมในงานถนนเด็กเดินในจังหวัดที่มีการจัดถนนเด็กเดินของโครงการ Child Watch

9. การเสนอโครงการใช้รูปแบบเสนอโครงการ (แบบฟอร์ม) ตามที่โครงการกำหนด

10. นักวิจัยและที่ปรึกษาของโรงเรียนที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจะได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างที่ทำวิจัย อาทิ

10.1 เข้าร่วมกิจกรรมประชุมสัมมนา/อบรมนักวิจัยในโครงการ เช่น กระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การเขียนสารคดี การผลิตสื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย เป็นต้น

10.2 ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้รวมทั้งการขับเคลื่อนขยายผลจากการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปางในรูปแบบต่าง ๆ กับนักวิจัยชุดโครงการ/โครงการอื่น ๆ

10.3 ประมวลชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และชุดความรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

11. การเสนอโครงการใช้รูปแบบเสนอโครงการ(แบบฟอร์ม)ตามที่ชุดโครงการกำหนดสามารถ download จาก www.childwatchlanna.com

เกณฑ์พิจารณาให้ทุนสนับสนุนโครงการยูววิจัย

1. หัวข้อเรื่องที่เสนอมีความน่าสนใจ
2. ความหลากหลายและกระจายของหัวข้อที่เสนอในพื้นที่ระดับจังหวัด
3. ความสามารถของทีมวิจัยและครูที่ปรึกษาที่จะทำวิจัยสำเร็จตามข้อเสนอโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการ

1. ระยะเวลาดำเนินงานของทีมประสานงานโครงการ (ระดับจังหวัด)

รวม 15 เดือน

(สิงหาคม 2551 – ตุลาคม 2552)

2. ระยะเวลาการดำเนินงานของโครงการ (ระดับโรงเรียน)

รวม 12 เดือน

(กันยายน 2551 – สิงหาคม 2552)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง จากผลงานการวิจัยของเยาวชนซึ่งเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา
2. เกิดการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการทำวิจัยร่วมกันของนักเรียน ครู และชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการในการเรียนการสอนของครู และการเสริมสร้างบทบาทความร่วมมือระหว่างโรงเรียน กับชุมชน
3. ได้ชุดความรู้จากการสังเคราะห์และประมวลองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวิจัยของเยาวชนและด้านการพัฒนาท้องถิ่น
4. เกิดภาคีเครือข่ายผู้วิจัยและภาคีเครือข่ายครูที่ปรึกษาหรือครูผู้สอน ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและวัฒนธรรมให้กับเยาวชนในวงกว้างต่อไป

การศึกษาแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ในการดำเนินงานโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ทีมประสานงานผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวม 3 แนวคิดใหญ่ ๆ คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้คู่การวิจัย
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนับเป็นแนวการศึกษาที่ค่อนข้างใหม่สำหรับแวดวงการศึกษา ด้านประวัติศาสตร์ ทั้งในแง่ของการเก็บข้อมูลจากคำบอกเล่า เรื่องราวของคนในท้องถิ่นผ่านเวทีเสวนา อันเป็นการเริ่มใช้ “พยาน” มาประกอบกับ “หลักฐาน” ที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ ยิ่งไปกว่านั้น การเล่าเรื่องราวของ “ท้องถิ่น” ก็ยังเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่เช่นเดียวกัน เพราะส่วนใหญ่เรื่องราวประวัติศาสตร์ของชาติไทยมักเป็นเรื่องของผู้คนที่เป็คนุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ชาติ และราชวงศ์

ต่าง ๆ การหันมาให้ความสำคัญกับคนในท้องถิ่นและเรื่องราวของท้องถิ่นจึงเป็นการหักเหที่สำคัญ เป็นการเริ่มต้นของการยอมรับความหลากหลายของท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นราชอาณาจักรไทย เป็นการทำให้ลูกหลานยุคปัจจุบันได้เริ่มเรียนรู้และเห็นความสำคัญของรากเหง้า เผ่าพันธุ์ที่ไปที่มาของเขา อันนำไปสู่การสร้างสำนึกของความผูกพันและรักท้องถิ่นแผ่นดินเกิด และเป็นการทำให้ทุกฝ่ายได้หันไปค้นหา “พลังของท้องถิ่น” ที่เคยมีมาแต่เดิม ไม่ว่าจะเป็นความรู้ภูมิปัญญา ฐานทรัพยากร หรือสายใยความผูกพันของผู้คนที่จะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไปในอนาคต (การประชุมวิชาการ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : เส้นทางสู่อนาคต. 2548)

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่า (มุขปาฐะ) เป็นข้อมูลจากประสบการณ์ ความทรงจำของบุคคล และความทรงจำร่วมของชุมชน การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตผู้คนในท้องถิ่นอย่างมีพลัง และจะก่อให้เกิดการยอมรับศักยภาพของคนในท้องถิ่น โดยการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นเป็นผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นการแสดงการยอมรับต่อศักดิ์ศรีของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยสร้างกระแสเกี่ยวกับจิตสำนึกท้องถิ่นให้เกิดความรัก ความภูมิใจต่อท้องถิ่น อีกทั้งเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานในท้องถิ่น นักวิชาการ นักพัฒนา และชาวบ้าน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 289 กล่าวถึง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาสีลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และมาตรา 46 กล่าวถึงบุคคลซึ่งร่วมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟู จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ

ดังนั้นควรส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นศึกษา รวบรวมข้อมูลและเรื่องราวต่าง ๆ รวมทั้งหลักฐานที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ เครื่องมือ เครื่องใช้ และอื่น ๆ เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ของท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่น

นักวิชาการกับเรื่องราวของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่นำมาสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ นำมาสู่ กรอบความคิดเรื่องป่าชุมชน ในมิติ ด้านวัฒนธรรมชุมชน (อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2538) นอกจากนั้นมีการศึกษาในมิติของประวัติศาสตร์ชุมชนในด้านเศรษฐศาสตร์ที่หาคำตอบจากการเปลี่ยนแปลงของชุมชน หรือหมู่บ้านในแต่ละช่วงที่สัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2546) ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาที่พยายามค้นหาอุดมการณ์แกนหลัก ของชุมชน นำไปสู่การค้นคว้าเรื่องสังคมและวัฒนธรรมก็คือ “การนำประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนมาทำให้นั้นมีความหมายเพราะหากชุมชนมีประวัติศาสตร์จะสามารถอ้างความชอบธรรมได้ สิ่งนี้เป็นการต่อสู้กับรัฐทางอุดมการณ์ การรื้อฟื้นความทรงจำ คือ ความเข้าใจตนเอง ชุมชนจะมีบทบาทเป็นอย่างไรถ้าไม่เข้าใจตนเอง และจะเข้าใจ

ตนเองได้อย่างไรถ้าถูกทำลายความทรงจำไปหมดแล้ว เมื่อเรามองเห็นประวัติศาสตร์ชุมชน จะเห็นว่าความสัมพันธ์ทางตั้งที่รัฐจัดตั้งขึ้นมีความสำคัญลดลง และได้พบว่าเครือข่ายความช่วยเหลือกันระหว่างชุมชน มิใช่ระบบตลาดแต่เป็นความช่วยเหลือซึ่งมีการเอื้ออาทรต่อกันทั้งในชุมชนและระหว่างชุมชน ฉัตรทิพย์ กล่าวว่า “ตนเอง เคยศึกษามาแบบประวัติศาสตร์ของรัฐ ต่อมาได้กะเทาะเปลือกของรัฐออกไปแล้วเห็นว่าประวัติศาสตร์ที่เป็นอยู่นั้นไม่ได้อธิบายสังคมได้ทั้งหมด เพราะฉะนั้นการวิพากษ์รัฐเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพราะสามารถทำให้ลงไปสู่หมู่บ้าน เห็นหมู่บ้านอย่างอิสระ” (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2546)

การศึกษาประวัติศาสตร์ก็ต้องไปศึกษาชุมชนเพราะชุมชนถูกทำลายความทรงจำประวัติศาสตร์ชุมชนไม่ปรากฏในประวัติศาสตร์ในแ่งมมของรัฐ การรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ชุมชนจึงสำคัญมาก รัฐได้อ้างความชอบธรรมโดยอ้างความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นการจะเพิ่มพลังให้กับชุมชนจะต้องนำประวัติศาสตร์กลับมาเป็นของชุมชน เราพยายามยึดเย็ดวัฒนธรรมส่วนกลางครอบงำไว้ จิตสำนึกของชนชาติต่าง ๆ ยังคงแข็งแรงอยู่ สังคมไทยประกอบด้วยคนหลายชนชาติ ดังนั้นต้องปล่อยให้ชนชาติทั้งหลายรักษาและพัฒนาวัฒนธรรมของเขาอย่างอิสระรวมทั้งให้สิทธิการปกครองตนเองให้มากขึ้นในบางลักษณะด้วย ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2546) เห็นว่าการศึกษาในรูปแบบที่เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมดีขึ้น อธิบายเบื้องหลังวัฒนธรรมได้ ถ้าเรามุ่งหวังที่จะอธิบาย หรือให้ที่ยืนแก่ชนกลุ่มน้อยในสังคมใหญ่ ความรู้เรื่องประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสำคัญที่สุด ยิ่งรู้ประวัติศาสตร์ลึกก็ยิ่งรู้ถึงศักดิ์ศรี และมีที่ยืน เข้าใจที่ยืนและบทบาทของการมีความรู้ ถ้าเพียงแต่บันทึกประเพณีหรือพิธีกรรมเพียงอย่างเดียวย่อมไม่เป็นพลังมากเท่ากับความสามารถบรรยายความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ถ้าชาวบ้านยิ่งรู้ประวัติศาสตร์ของเขาไปยาวนานเท่าใด เขายังมีจิตสำนึกที่จะรักษาชุมชนนั้น ๆ จะช่วยให้ท้องถิ่นตอบโต้ภายนอก

ดังนั้นควรเพิ่ม การศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ โดยเพิ่มจากเดิมที่มีการศึกษาวัฒนธรรมที่เป็นการเล่าเรื่องประเพณีปฏิบัติ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ แต่เพียงอย่างเดียว การศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์เป็นแนวทางอันสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมของคนในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์อีกด้วย

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2546) สรุปการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนว่า “มีความสำคัญสูงสุด เพราะนอกจากจะหมายถึง การทำให้ชุมชนมีความหมาย เป็นพลังให้ชุมชน แล้วยังหมายถึงการปรับปรุงรัฐให้เป็นรัฐของชุมชนอีกด้วย” ส่วนวิธีการวิจัย มีกรอบคิดในการศึกษา 3 แนวทางคือ

1. การใช้วิธีวิเคราะห์ผ่านทางประวัติศาสตร์ ถือว่าทุก ๆ สิ่งมีสิ่งที่เป็นสิ่งเดิมอยู่ จะเข้าใจปัจจุบันได้จะต้องเข้าใจสิ่งที่มีอยู่เดิมซึ่งเป็นของที่เป็น แก่นใน คือถ้าเข้าถึงแก่นในมากเท่าใดเราจะยิ่งเข้าใจชุมชนมากขึ้นเท่านั้น เพราะทั้งหมดของปัจจุบัน คือ สายธารของอดีตที่ทับถมซ้อนกันมา

2. การศึกษาเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบกลุ่มคนไทยด้วยกัน เปรียบเทียบในพื้นที่ต่าง ๆ

3. การพยายามประกอบความรู้จากทุก ๆ แหล่งข้อมูลเพื่อให้ได้โครงสร้างเช่นการศึกษาชนชั้น ควรจะเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นหรือศึกษาชนชั้นอื่นด้วยภาพรวมมีความสำคัญมาก เช่น ภาพรวมในแง่ความสัมพันธ์ทางชนชั้น

แนวทฤษฎีที่นักตรทิพย์ใช้ในการศึกษาชุมชนหมู่บ้านก็คือแนวการศึกษาแบบเศรษฐศาสตร์การเมือง เป็นการศึกษาแบบเอา เศรษฐกิจเป็นแกนกลาง และศึกษาแบบเจาะลึก เน้นรูปธรรมท้องถิ่น และถือว่ากระบวนการที่เกิดในท้องถิ่นเป็นตัวกระทำด้วยเช่นกัน อันดับต่อไปต้องโยงเศรษฐกิจกับสังคมภายนอก สิ่งท้องถิ่นถูกกระทบ เพราะท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศและอาจโยงต่อไปถึงระดับ โลก การกินประวัติศาสตร์ให้กับชุมชนทำให้ชาวบ้านเกิดความคิดความรู้เป็นระบบเข้าใจฐานะของตนในประวัติศาสตร์และสังคมดีขึ้น รู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับคนกลุ่มอื่นในสังคม และรู้จักโลกภายนอกมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนกระชับแน่นขึ้น (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2546)

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม ได้อธิบายประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เป็นชาวบ้านและสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศรอบ ๆ ตัว หล่อหลอมจนกลายเป็นโครงสร้างทางสังคมและระบบความเชื่อในระดับต่าง ๆ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม และ เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2537) และ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ทำให้ชาวบ้านได้มีพื้นที่ และมี ตัวตน ในเวทีประวัติศาสตร์ของชาติในรูปแบบของประวัติศาสตร์แบบชาวบ้าน ซึ่งจะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2537)

ยศ สันติสมบัติ เสนอว่าข้อสำคัญ คือ “ท่าทีของการศึกษาที่ต้องทำความเข้าใจว่าการสัมภาษณ์ชุมชนเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์จากจุดยืนของคนธรรมดา ทำให้ฐานะของการศึกษาประวัติศาสตร์เปลี่ยนไป เพราะถ้าชาวบ้านรับรู้ประวัติศาสตร์ของเขา ซึ่งเขาจะมีจิตสำนึกในเอกลักษณ์ของตนร่วมกันสูงขึ้น มันคือการฟื้นฟูเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชาวบ้านนั่นเองยังก่อให้เกิดผลทางด้านความเข้าใจระหว่างปัญญาชนกับชาวบ้านมีสัมพันธ์ภาพแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น” (ยศ สันติสมบัติ. 2542)

อานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้เสนอความคิดทางประวัติศาสตร์ว่า “การศึกษาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาได้สร้างปัญหาแก่การเข้าใจสังคมไทย ดังนี้คือรากเหง้าของปัญหาเช่น ลัทธิความชำนาญพิเศษ เป็นการศึกษา ประวัติศาสตร์อาชีพ ที่เน้นเหตุการณ์เท่านั้นว่าเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ ผลที่ตามมาคือ ทำให้ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวเฉพาะของสถาบันหรือมหาบุรุษ” (อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2535) พัฒนาการของสังคมประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาแบ่งวิชาออกเป็นสาขาโดยไม่ทำความเข้าใจ

เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์หรือที่เรียกว่าการศึกษาแบบอาซิฟ ซึ่งเข้ามามีบทบาทต่อประเทศไทยพร้อมกับการขยายตัวของจักรวรรดินิยมของอังกฤษดังนั้นจึงมีแนวคิดขึ้นมาว่าการศึกษาข้ามสาขาจะทำให้มีเอกภาพของวิชาการมากขึ้นจึงเกิดการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับวิธีการทางมานุษยวิทยา

จากการทบทวนแนวคิดและทิศทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่าง ๆ ของนักคิดนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ข้างต้น พอจะสรุปวิธีการทางประวัติศาสตร์หลัก ๆ ได้ดังนี้

ประการแรก ต้องเปลี่ยนแปลงมุมมองจากประวัติศาสตร์การเมือง ของศูนย์กลางไปสู่การศึกษาประวัติศาสตร์ขององค์รวมด้านอื่น ๆ หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่สำคัญคือการศึกษาประวัติศาสตร์สังคม ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์วัฒนธรรม

ประการที่สอง ต้องเสริมด้วยการมองในมิติทางวัฒนธรรมมากขึ้น หมายความว่าการศึกษาเคลื่อนไหวทางความคิดซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เรียก “วาทกรรม” เพราะจะทำให้การสื่อความหมายมีนัยแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงสมัยของประวัติศาสตร์

ประการสุดท้าย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่อาจสมบูรณ์ในตัวเองหรือสามารถแยกศึกษาออกมาต่างหากจากบริบททางสังคมและกระบวนการทางประวัติศาสตร์ในวงกว้าง เพราะประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวของการเคลื่อนไหวทางความคิด ที่มีความขัดแย้ง ต่อสู้ครอบงำและแลกเปลี่ยน มีการผสมผสานระหว่างกันและกันอยู่ตลอดเวลา

เทคนิคการสัมภาษณ์เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เป็นการเร้าอารมณ์เพื่อกระตุ้นความทรงจำ การสัมภาษณ์เป็น “ไดอะเล็กติก” คือเป็นการตอบโต้กันไปมาเพื่อบรรลุความจริงมากขึ้น ตรงนี้เองนับเป็นความแตกต่างระหว่างหลักฐานจากเอกสารและหลักฐานจากบุคคลผู้สัมภาษณ์ มีส่วนในการกระตุ้นความทรงจำที่เคยมีอยู่แล้วและลึบไปให้กลับปรากฏอีกด้วยการซักถามการใช้คำและการสร้างสถานการณ์แวดล้อม ผู้สัมภาษณ์จึงทำหน้าที่เหมือนนักจิตวิทยา ที่ขุดคุ้ยลงไปจิตใจและความทรงจำ

ดังนั้นแนวทางสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์ชุมชนคือรวมกลุ่มผู้เฒ่าเล่าเรื่องต่าง ๆ มูลเหตุของการอพยพ เส้นทางเดินทาง การเลือกทำเลที่ตั้ง เครือข่ายชุมชนดั้งเดิม สภาพภูมิประเทศ การทำมาหากิน ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสภาพชีวิตและชุมชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การวิจัย

กระบวนการเรียนรู้นั้นมีหลากหลายวิธีที่จะนำพาผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จ แต่เดิมนั้นการเรียนการสอนจะเน้นให้ครูเป็นศูนย์กลาง ก่อนจะพัฒนาเป็นการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student centered learning) การเรียนรู้จากกรณีปัญหา (Problem based learning : PBL) เป็นต้น

ปัจจุบันรูปแบบการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยม คือ การเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย (Research-based Learning : RBL) เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้ และสามารถใช้ทดสอบความสามารถทางการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ จึงเป็นวิธีการที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ดี การเรียนรู้ที่เน้นการใช้งานวิจัยเป็นพื้นฐานนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะการเรียนรู้ในระดับสูงเท่านั้น แต่สามารถนำมาใช้กับการสร้างองค์ความรู้แก่ผู้เรียนได้ในทุกระดับ เพราะหลักการสำคัญของการศึกษาในลักษณะนี้ คือ พัฒนาและเสริมสร้างทักษะ ตลอดจนลักษณะนิสัยในการใฝ่หาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองไปตลอดชีวิต ดังความเห็นของทิสนา แคมมณี (2548. หน้า 162) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการวิจัยไว้ว่า จะช่วยให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการใช้กระบวนการวิจัย จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีความหมายต่อตนเอง

รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยเป็นฐานในการสร้างองค์ความรู้แบ่งได้ 2 ลักษณะสำคัญ คือ การเรียนการสอนที่นำผลการวิจัยมาใช้โดยผู้สอนหรือผู้เรียน และการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยนั้นสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเอง

เทียมจันทร์ พาณิชย์พลินไชย (2552. เว็บไซต์) กล่าวถึง แนวทางการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยของทิสนา แคมมณีไว้ ดังนี้

แนวที่ 1 ผู้สอนศึกษาค้นคว้างานวิจัยและนำผลการวิจัยนั้นมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง เช่น เสริมความรู้ที่ได้จากงานวิจัยลงในเนื้อหาที่เรียน หรือยืนยันความถูกต้องความน่าเชื่อถือของเนื้อหาด้วยผลการวิจัย เป็นต้น

แนวที่ 2 ผู้เรียนศึกษาค้นคว้างานวิจัยด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการเป็นผู้บริโภคงานวิจัย ซึ่งผู้สอนจะมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการแนะนำ และเลือกสรรงานวิจัยที่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน

แนวที่ 3 ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยในการสอน คือ ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องการ ซึ่งผู้สอนอาจใช้กระบวนการวิจัยครบทุกขั้นตอน หรือใช้เพียงบางขั้นตอนที่เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ และข้อจำกัดที่มี

แนวที่ 4 ผู้เรียนทำวิจัยด้วยตนเอง โดยผู้สอนทำหน้าที่เสนอแนะและช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สำหรับขั้นตอนการสอนด้วยกระบวนการวิจัยนั้น วิจิต สุรัตน์ เรื่องชัย (อ้างอิงจาก ทิศนา แหมมณี. 2548. หน้า 163-164) ได้เสนอและสรุปไว้ดังนี้

1. เตรียมการสอน เป็นการเตรียมบทเรียน ศึกษาจุดมุ่งหมาย และเนื้อหา ว่ามีความเหมาะสมกับการสอนแบบวิจัยเพียงใด นอกจากนี้จะต้องมีการสำรวจสภาพชุมชนว่ามีปัญหาอย่างไรบ้างเพื่อเตรียมเป็นข้อมูลในการจัดหาบทเรียน

2. ดำเนินการสอน ตามกระบวนการวิจัย ดังนี้

2.1 เลือกประเด็นปัญหา (choosing the problem) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในประเด็นปัญหาต่าง ๆ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการวิจัย ประเด็นปัญหาอาจเป็นปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่หลักสำคัญคือ ต้องเป็นประเด็นปัญหาที่เกิดจากความสนใจของนักเรียนไม่ใช่ประเด็นปัญหาที่ครูกำหนด อีกทั้งลักษณะของปัญหาควรเป็นประเด็นเล็ก ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง และอยู่ในขีดความสามารถที่นักเรียนจะแก้ไขได้

2.2 การนิยามปัญหา (identify problem) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนร่วมกันพิจารณาประเด็นปัญหาที่เลือกไว้แล้วให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าสำคัญเพียงใด โดยวิธีการที่จะนิยามปัญหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้นนั้น ต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาให้มากที่สุด อาจจัดกิจกรรมสำรวจพื้นที่จริงในชุมชน มีการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือไปศึกษาค้นคว้าจากเอกสารแล้วนำมาอภิปรายกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาที่เลือก

2.3 การพัฒนาวิสัยทัศน์ (vision) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางแก้ปัญหา โดยใช้วิสัยทัศน์เพื่อจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจนภายใต้คำแนะนำของครูกำหนด

2.4 ลงมือปฏิบัติ (action) นักเรียนร่วมกันดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นการดำเนินงานในพื้นที่จริงในชุมชน หรือเป็นเพียงการดำเนินงานในชั้นเรียนแล้วแต่ลักษณะของปัญหาและแผนที่กำหนด

2.5 ตรวจสอบผลการเปลี่ยนแปลง (change) นักเรียนร่วมกันตรวจสอบว่าผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร สามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

จากแนวทางการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เป็นประโยชน์อย่างมาก แต่ต้องอาศัยความเอาใจใส่อย่างยิ่งยวดเช่นกันในอันที่จะเสริมสร้างความสามารถของผู้เรียนในสภาพการเรียนรู้ลักษณะดังกล่าวนี้ ซึ่งความเอาใจใส่ที่กล่าวมานั้น ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการสำรวจหาแนวทางการเรียนการสอนอย่างใหม่เพื่อนำมาใช้ในชั้นเรียน รวมถึงการเรียนแบบออนไลน์ นอกจากนี้ ยังต้องจัดเตรียมแหล่งข้อมูลสำหรับการเรียนการสอนให้สามารถส่งผ่านคอร์สได้ มีการสร้างพื้นที่ใหม่สำหรับการเรียนรู้ และให้การสนับสนุนความร่วมมือด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เป็นต้น

การเรียนรู้ควบคู่กับการวิจัยที่ประสบความสำเร็จจึงจำเป็นต้องมีสภาพการเรียนรู้ที่เป็นแนวทางและมีปฏิสัมพันธ์กันดีระหว่างผู้เรียนและแหล่งข้อมูล โดยใช้แนวทางงานวิจัยเป็นพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ ตีความ สร้างรูปแบบและสื่อสารกันให้เข้าใจทั้งในส่วนของทฤษฎี คำอธิบาย และการสร้างความเข้าใจ อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ที่เน้นการวิจัยนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สืบหาความสนใจของตนเองตามความถนัด แต่ยังคงอยู่ภายใต้แนวคิดร่วมและหลักการของการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถภาพ และความสามารถของผู้เรียนที่เน้นในส่วนของกระบวนการเรียนรู้และผลลัพธ์ที่ได้ ซึ่งวิธีการนั้นจะต้องขยายประสบการณ์ของผู้เรียนให้ครอบคลุมมุมมองที่หลากหลายภายใต้การดูแลให้คำปรึกษาของผู้สอน โดยมุ่งหวังว่าท้ายที่สุดแล้ว ผู้เรียนจะเกิดความศรัทธาและไว้วางใจในกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว เมื่อผู้เรียนเกิดความไว้วางใจแล้ว จะเกิดเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในเนื้อหาการเรียนมากขึ้น ด้วยความมั่นใจในการจะเริ่มต้นหาความรู้จากการวิจัย และอยากมีส่วนร่วมกับชั้นเรียนมากขึ้น จนนำไปสู่การอภิปรายและให้ผลตอบกลับอย่างมีคุณภาพ (Mellon Library, 2008)

อย่างไรก็ดี การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการวิจัยนั้นจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีศักยภาพเพียงพอ ผู้สอนจำเป็นต้องสอนกระบวนการวิจัยหรือกระบวนการสืบเสาะที่จำเป็นต่อการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนจึงจะทำให้การเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยมีประสิทธิภาพ ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2548, หน้า 166) ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ ครูมักจัดให้ผู้เรียนดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย แต่จุดอ่อนที่มักพบก็คือ ครูมักปล่อยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไปตามยถากรรม กล่าวคือ เป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้กระบวนการเหล่านั้นแต่ไม่ได้สอนหรือฝึกทักษะที่ต้องใช้ จึงทำให้เป็น “การส่งมากกว่าการสอน”

จากแนวคิดที่ 1 และแนวคิดที่ 2 คือ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้คู่การวิจัย ทำให้ผู้วิจัยมีแนวคิดในการนำการศึกษาแนวคิดทั้ง 2 แนวคิดดังกล่าว มาพิจารณาเพื่อศึกษาแนวคิดและเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยกระบวนการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยกระบวนการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

งานวิจัยเป็นการสร้างความรู้ งานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการสร้างความรู้และอาจไปต่อเติมความรู้ที่ผู้ใหญ่สร้างไว้แล้ว เดิมทีสันให้สิ่งที่ผู้ใหญ่คิดค้นไว้แล้ว เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะได้รับทั้งสาระความรู้และได้รับความสัมพันธ์มากมายที่เป็นความสัมพันธ์ที่ดี กับคนต่างชุด ต่างวัย ต่างถิ่นที่มีความสวยงามของความหลากหลายของสิ่งที่เยาวชนสามารถทำได้มากมาย ที่สำคัญงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีเสน่ห์สำหรับเยาวชน เยาวชนมีโอกาส

เรียนรู้กับตำราพูดได้ คือ ฟังน้ำอาในชุมชนมากมาย มีโอกาสเรียนรู้สาระของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่น่าสนใจ และไม่ใช่เพียงประวัติศาสตร์ของชื่อเท่านั้น ยังมีโอกาสเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชีวิต ความเอื้ออาทรที่มีต่อกันในสมัยก่อน รวมทั้งประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาหลายเรื่อง ประวัติศาสตร์ของอาชีพ ประวัติศาสตร์ของคนในอำเภอ ประวัติศาสตร์ของคนรุ่นแรก ๆ ที่มาตั้งรกรากอยู่ในชุมชนเป็นต้น ซึ่งเยาวชนจะได้เรียนรู้ความเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่หลากหลายด้วยตนเอง จากความสนใจของตนเองและจากประสบการณ์จริง (อมรวิรัช นาคทรพ. 2551)

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีความจำเป็นสำหรับเยาวชน เนื่องจากประวัติศาสตร์ เป็นเสมือนความทรงจำร่วมกันของสังคม ที่ทำให้สมาชิกของสังคมหนึ่ง ๆ รับรู้ว่าจะอะไรคือความสำเร็จและความล้มเหลวในอดีตที่ผ่านมา สาเหตุหรือปัจจัยของความสำเร็จและความล้มเหลวเหล่านั้นมีอะไรบ้าง ทิศทางที่สังคมได้ดำเนินแต่อดีตนั้นเป็นทิศทางที่เหมาะสมแล้วหรือไม่ เพียงใด และเป้าหมายที่สังคมกำลังดำเนินไปสู่คืออะไร และจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้อย่างไร ประวัติศาสตร์จึงเป็นกลไกสำคัญในการก่อรูปลักษณะของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต การสร้างและการถ่ายทอดประวัติศาสตร์จึงเป็นพันธกิจของมนุษย์ในทุกสังคมเสมอมา (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. 2548. หน้า 7)

เยาวชนคือความหวังและพลังแห่งความดีของสังคมในอนาคต ดังนั้นการศึกษา “ความทรงจำร่วมกันของสังคม” จึงมีความสำคัญสำหรับเยาวชน อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2548. หน้า 8) กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับ “ความทรงจำร่วมกันของสังคม” มีความสำคัญใน 2 ด้าน ดังนี้

ด้านหนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับ “ความทรงจำร่วมกันของสังคม” ทำให้เข้าใจพลังทางความคิดที่จรรโลงโครงสร้างสังคมในแต่ละช่วงเวลา เหตุที่กล่าวว่าความทรงจำร่วมกันของสังคมเป็นพลังสำคัญในการจรรโลงสังคมให้อยู่ร่วมกันเป็นสังคมอยู่ได้นี้ เป็นเพราะความทรงจำร่วมกันของสังคมจะนำไปสู่การสร้าง “ตัวตน” ของคนในสังคมให้หมายรู้ได้ว่าตนเองนั้นมีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในสังคมในฐานะไหน และในสถานะที่ตนดำรงอยู่นั้นจะทำให้ตนเองมีความหมายได้อย่างไร ที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้ที่ร่วมอยู่ในความทรงจำเดียวกันนี้ย่อมสำนึกว่าทุกคนอยู่ร่วมกันทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ดังนั้น “ความทรงจำร่วมกันของสังคม” จึงเป็นเสมือนสายใยที่เชื่อมโยงทุกคนในสังคมเอาไว้ด้วยกัน

อีกด้านหนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับ “ความทรงจำร่วมกันของสังคม” เป็นการแสวงหาเส้นทางที่จะสร้าง “ความทรงจำใหม่” หรือปรับเปลี่ยน “ความทรงจำเดิม” เท่าที่จำเป็น เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการแก้ไขปัญหการเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เสมอภาคของคนในสังคม อันมีฐานอยู่บน “ความทรงจำเดิมของสังคม” และเมื่อสังคมมีความเปลี่ยนแปลงเกินกว่าที่ความทรงจำร่วม

ของสังคมแบบเดิมจะคงพลังในการอธิบายต่อไปได้ ความเปลี่ยนแปลงในการสร้างความทรงจำร่วมของสังคมแบบใหม่ก็เกิดขึ้นเพื่อที่จะทำให้สังคมเคลื่อนต่อไปโดยไม่เสื่อมสลายไป

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางบรรลุผลในการศึกษากระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางร่วมกับการวิจัย ทีมประสานงานโครงการยุววิจัย ฯ จึงได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี วิธีการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการเรียนรู้คู่การวิจัย สำหรับยุววิจัยในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดลำปาง ทั้งนี้มิใช่เพียงยุววิจัยเท่านั้นที่มีโอกาสเรียนรู้ ครูที่ปรึกษาและทีมประสานงานโครงการยุววิจัย ฯ ก็มีโอกาสร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกันด้วย

บทที่ 2

การเดินทางของยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง : กลไกการประสานงาน

นับตั้งแต่ก้าวแรกของการเดินทาง ด้วยการสนับสนุน ด้วยกำลังใจ ด้วยความเอื้ออาทรของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สถาบันรามจิตติ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ยุววิจัยระดับโรงเรียนของจังหวัดลำปาง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1-3 รวม 24 โรงเรียนได้พัฒนาจากความสนใจ ความภาคภูมิใจในชุมชน และเครือข่ายกัลยาณมิตรเพื่อนยุววิจัย ครูที่ปรึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง และทีมประสานงานชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ ก่อเกิดเป็นทีมยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง รวม 71 โครงการย่อย การดำเนินงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางค่อย ๆ ขยับเคลื่อน พร้อมกับการเรียนรู้แนวทางในการดำเนินงานบนพื้นแผ่นดินจังหวัดลำปางในการสานความหวังเพื่อพัฒนายุววิจัยของจังหวัดลำปางได้ร่วมกระบวนการเรียนรู้การวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เกิดความตระหนักในคุณค่าประวัติศาสตร์เรื่องราว และวิถีวัฒนธรรม และเกิดสำนึกร่วมกันขึ้นเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน มีอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีของสังคมท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้อื่นที่มีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกัน มาแล้วอย่างต่อเนื่อง

การเดินทางบนเส้นทางแห่งการเรียนรู้ของยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางสามารถสังเคราะห์กระบวนการและพลังในการประสานงานเพื่อพัฒนาให้เกิดทีมยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางได้ดังนี้

1. กระบวนการประสานงานด้วยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ่านทางหนังสือราชการและพัฒนาเครือข่ายเว็บไซต์
2. กระบวนการประสานงานด้วยกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับ Child Watch ภาคเหนือตอนบน
3. กระบวนการประสานสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน นักวิชาการ และทีมประสานงานโครงการ โดยมีความทรงจำร่วมกันในพื้นที่ชุมชนของยุววิจัยเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายกัลยาณมิตรทางวิชาการ

การเดินทางของต้นกล้ายุววิจัย

วันเริ่มต้นของการดำเนินงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 สิงหาคม 2551 เป็นวันที่เริ่มต้นด้วยความหวังจะเพาะต้นกล้ายุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้ได้ถึง 30 โรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1-3

นับจากวันเริ่มต้น จนถึงวันที่ 1 ตุลาคม 2551 ทีมยูวิจัย ฯ ของจังหวัดลำปาง ค่อย ๆ ก่อเกิดจาก 1 ทีม มาจนถึง 55 ทีม (โครงการย่อย) และกระบวนการที่ช่วยบ่มเพาะต้นกล้ายูวิจัย ฯ จาก 1 ต้น ให้เติบโตเป็นต้นไม้เล็ก ๆ 55 ต้น ประกอบด้วยกระบวนการประสานงานสานสายสัมพันธ์วิชาการจากชีวิตยูวิจัย ครูที่ปรึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ และทีมประสานงาน ในลักษณะที่ 1-3 ร่วมกัน

1. กระบวนการประสานงานด้วยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ่านทางหนังสือราชการและพัฒนาเครือข่ายเว็บไซต์

ในระยะเริ่มต้นของการประสานงาน (สิงหาคม 2551) กระบวนการที่ง่ายและรวดเร็วที่สุดคือการประสานงานประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการยูวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยใช้หนังสือราชการทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มเป้าหมายรวม 4 กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลำปาง เขต 1-3
2. ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลำปาง เขต 1-3
3. ครูกลุ่มเป้าหมายรายบุคคล พิจารณาจาก

ครูเป้าหมายกลุ่มที่ 1 เป็นครูที่มีความสนใจร่วมโครงการตั้งแต่ก่อนนำเสนอ

โครงการ

ครูเป้าหมายกลุ่มที่ 2 เป็นครูที่มีเครือข่ายความร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน รวมทั้งเป็นศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ครูเป้าหมายกลุ่มที่ 3 เป็นครูที่แสดงความสนใจโครงการยูวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

4. นักเรียนกลุ่มเป้าหมายรายบุคคล ซึ่งเป็นนักเรียนที่แสดงความสนใจเข้าร่วมโครงการและได้ติดต่อประสานมายังทีมประสานงานโดยตรง ร่วมไปกับการส่งหนังสือเชิญผ่านทางผู้อำนวยการสถานศึกษา

5. องค์กรเอกชน และชุมชนในจังหวัดลำปาง

การประสานงานที่ควบคู่ไปกับกระบวนการที่ 1 ดังกล่าว คือ การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่แนะนำโครงการยูวิจัย ฯ ข้อเสนอโครงการยูวิจัย ฯ แบบยูวิจัย 1 และ แบบยูวิจัย 2 ผ่านทาง www.Childwatchlanna.com และได้พัฒนาเครือข่ายทางเว็บไซต์ร่วมกับ www.Childwatchlanna.com และเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง www.lpru.ac.th

ข้อมูลที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ ประกอบด้วย

1. เอกสารเผยแพร่แนะนำโครงการ ที่พัฒนาปรับมาจากข้อเสนอโครงการวิจัยที่นำเสนอไปยังสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
2. ข้อเสนอโครงการยูววิจัย แบบยูววิจัย 1
3. ข้อเสนอโครงการยูววิจัย แบบยูววิจัย 2
4. ภาพยนตร์สารคดีประวัติศาสตร์ท้องถิ่น...เส้นทางการเรียนรู้ สู่นาคค
5. ภาพกิจกรรมของโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
6. เว็บไซต์
7. ข่าวสารยูววิจัย
8. E mail yuvavijai@hotmail.com

2. กระบวนการมีส่วนร่วมกับกิจกรรม Child Watch ภาคเหนือตอนบน

“พ่อคอยหละอ้อนบ้านเฮา” ...“ดูแลให้ความคุ้มครองเด็กบ้านเรา”

โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางมีกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายที่ดำเนินงานด้านเด็ก เยาวชน และ โรงเรียน รวม 3 ลักษณะ (ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม - 1 ตุลาคม 2551) ดังนี้

1. กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการร่วมกับเครือข่าย “โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ภาคเหนือตอนบน”
2. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกับเครือข่าย “โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ภาคเหนือตอนบน”
3. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกับเครือข่ายนักเรียน ครู เยาวชน และผู้สนใจที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ แต่มีความสนใจเรียนรู้การวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และการพัฒนาเด็กและเยาวชน
4. กิจกรรมนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าระหว่าง 6-8 เดือน ร่วมกับกิจกรรมในเครือข่าย “โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ภาคเหนือตอนบน”

“กิจกรรมประชาสัมพันธ์ โครงการยูววิจัย ร่วมกับกิจกรรมของ Child Watch ภาคเหนือตอนบน”

3. กระบวนการประสานสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน นักวิชาการ และทีมประสานงานโครงการ โดยมีความทรงจำร่วมกันในพื้นที่ชุมชนของยูววิจัยเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายกัลยาณมิตรทางวิชาการ

การพัฒนาให้เกิดกระบวนการดังกล่าวนี้ประกอบด้วยกิจกรรมประสานงานรวม

3.1 กิจกรรมประชาสัมพันธ์-แนะนำ-ชี้แจงแนวคิด ความสำคัญ-แนวทางการจัดทำข้อเสนอโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เมื่อวันที่เสาร์ที่ 30 สิงหาคม 2551

กิจกรรมดังกล่าวนี้ทีมประสานงานโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้รับความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันรามจิตติ ดร.อมรวิรัช นาครทรรพ ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ นายเก็นศักดิ์ ศรีสว่ย ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรณู อรรถฐาเมศร์ ผู้ทรงคุณวุฒิและหัวหน้าชุดโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือและคณะ ครูผู้สนใจจากโรงเรียนในจังหวัดลำปางรวม 52 คน นักเรียนผู้สนใจรวม 110 คน รวมจำนวนโรงเรียน 26 โรงเรียน และผู้สนใจจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มาร่วมประชุมรับฟังการประชาสัมพันธ์โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงแนวทางการเขียนข้อเสนอโครงการยูววิจัย ฯ การเข้าร่วมโครงการ ข้อคิด และกำลังใจในการดำเนินงานตามความสนใจของยูววิจัย ฯ เพื่อการพัฒนาโครงการยูววิจัย ฯ ด้วยการประสานงานจากทีมประสานงานโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

“กิจกรรมประชาสัมพันธ์-แนะนำ-ชี้แจงแนวคิด ความสำคัญ-แนวทางการจัดทำ
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันเสาร์ที่ 30 สิงหาคม 2551”

3.2 กิจกรรมทบทวนแนวคิด...จิตสำนึกประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (วันเสาร์ที่ 1 พฤศจิกายน 2551)

กิจกรรมการประชุมครั้งนี้ดำเนินการในขั้นตอนต่อจากการพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ของนักเรียนในจังหวัดลำปาง และทีมประสานงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันรามจิตติ และผู้ทรงคุณวุฒิจากทีมประสานงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ ได้พิจารณาข้อเสนอโครงการยุววิจัย ฯ ซึ่งมีจำนวน 55 โครงการย่อย จากโรงเรียน 20 โรงเรียนที่ส่งข้อเสนอโครงการมาร่วมโครงการยุววิจัย ฯ มีความเห็นพ้องกันว่า โครงการของนักวิจัยน้อยส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับบูรประเด็นสำคัญในเรื่องของความเปลี่ยนแปลง ความทรงจำ ประสบการณ์ร่วมกันของคนในชุมชน และโจทย์วิจัยของครูที่ปรึกษา ควรมีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของนักเรียน

ทีมประสานงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้จัดกิจกรรมประชุมปฏิบัติการพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัย ฯ ของนักวิจัยน้อย จากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลำปาง เขต 1-3 ในวันเสาร์ที่ 1 พฤศจิกายน 2551 ณ ห้องประชุมชั้น 8 อาคารวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยได้รับความกรุณาในเรื่องของการประสานทบทวนแนวคิด จิตสำนึก และวิธีการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ดร.อมรวิทย์ นาคทรพร

ผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติ ผู้ทรงคุณวุฒิของโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรณู อรรถาเมศร์ ผู้ทรงคุณวุฒิของโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง และเป็นหัวหน้าชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ ผู้ทรงคุณวุฒิของโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ดร.จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์ นักวิชาการผู้ให้คำปรึกษาโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง นายเก็นศักดิ์ ศรีสวญ นักวิชาการผู้ให้คำปรึกษาโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง และนักวิชาการจากสถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สรุปแนวคิดที่ได้รับจากการประชุมปฏิบัติการในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2551 คือ **ความสำคัญ** **ของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการเรียนรู้ด้วยการวิจัย** ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความสำคัญมากกว่า ข้อมูลความรู้ในอดีต แต่มีความหมายสัมพันธ์กับพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ตัวของเรา ชุมชนและท้องถิ่นของเรา จนมาถึงปัจจุบัน ทำให้เรารู้จักอดีต และเข้าใจคนรุ่นก่อนหน้า/ชุมชนของเราได้ดีขึ้น ทำให้เราเข้าใจตัวเราเองในปัจจุบัน และทำให้เราตั้งหลักและตัดสินใจในวันข้างหน้าอย่างรู้ตัวเอง กระบวนการเรียนรู้ ด้วยการวิจัยจะเป็นเครื่องสร้างความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นความรู้ความเข้าใจที่สามารถสร้างขึ้นมาได้ด้วยการศึกษาอย่างเป็นระบบระเบียบ สามารถนำความรู้จากอดีตมาใช้กับชีวิตในปัจจุบันและในอนาคตได้ นำไปสู่ความรู้จักตัวเอง ท้องถิ่น และเป็นการสร้างภูมิกันทางวัฒนธรรม (อมรวิชัย นาคทรรพ. 2551)

“กิจกรรมทบทวนแนวคิด...จิตสำนึกประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้สู่การพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันเสาร์ที่ 1 พฤศจิกายน 2551”

3.3 กระบวนการเชื่อมโยงสถานสายสัมพันธ์...รอยยิ้ม...กำลังใจ...เรียนรู้ความสำเร็จ อุปสรรค ปัญหา ร่วมกัน...สู่การพัฒนาข้อเสนอโครงการ...การเก็บข้อมูล...การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการนี้เริ่มต้นด้วยกิจกรรมเดินทางไปเยี่ยมชมนักเรียน ครูที่ปรึกษา ณ โรงเรียน หรือ แหล่งเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสะดวกในการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับทีมประสานงาน การดำเนินงาน กิจกรรมดังกล่าวมีกระบวนการดำเนินงาน “สานแนวคิดยุทธศาสตร์ท้องถิ่น...สู่...พัฒนา ข้อเสนอโครงการยุทธศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” ระหว่างวันที่ 10 พฤศจิกายน 2551 – วันที่ 25 พฤศจิกายน 2551

“ภาพกิจกรรมวันที่ 10 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 11 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 12 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนเขलगันคร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 12 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนโป่งหลวงวิทยา รัชมังกลาภิเษก
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 14 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนวิชานารี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 14 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนลำปางกัลยาณี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 15 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 16 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนเดินวิทยา อำเภอด่าน จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 16 พฤศจิกายน 2551 ณ วิทยาลัยพยาบาล เรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนแม่ถอดวิทยา
อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 17 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนทุ่งกว๋าววิทยาคม ตำบลทุ่งกว๋าว
อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 17 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนทุ่งอุดมวิทยา ตำบลบ้านขอ
อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 17 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนเมืองปานวิทยา ตำบลเมืองปาน
อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 18 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนห้างฉัตรวิทยา อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 19 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนปงแสนทองวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 21 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนบ้านแม่ตึบ ตำบลแม่ตึบ อำเภองาว จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 21 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนประชาราชาวิทยา
ตำบลบ้านร้อง อำเภองาว จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 21 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ
ตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนไหล่หินวิทยา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนสบปราบพิทยาคม อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง”

“ภาพกิจกรรมวันที่ 25 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนแม่เมาะวิทยา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง”

ผลการดำเนินงานในระหว่างวันที่ 10 พฤศจิกายน 2551 – วันที่ 25 พฤศจิกายน 2551 ก่อให้ทีมยูววิจัย ฯ และครูที่ปรึกษา พัฒนาข้อเสนอโครงการยูววิจัย จำนวน 61 โครงการย่อย จากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1-3 รวม 20 โรงเรียน และได้นำเสนอขออนุมัติทุนสนับสนุนระดับโรงเรียนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้รับอนุมัติทุนสนับสนุนเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2552 โดยผ่านการพิจารณาจากทีมประสานงานโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดลำปาง และผู้ทรงคุณวุฒิจากทีมประสานงานชุดโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ สถาบันรามจิตติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

“ภาพกิจกรรมการมอบทุนสนับสนุน โครงการยูววิจัย ฯ ระดับโรงเรียน”

กระบวนการดังกล่าวนี้ เป็นกระบวนการที่ทีมประสานงานใช้ในการเรียนรู้ร่วมกับทีมยูววิจัยครูที่ปรึกษา เพื่อพัฒนางานยูววิจัย ฯ มาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในการสร้างความเข้าใจระหว่างกัน และที่สำคัญเป็นกระบวนการที่ช่วยแก้ไขปัญหาคอขวดต่าง ๆ ในการเรียนรู้ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 กระบวนการรับฟัง...แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับครูที่ปรึกษา

ทีมประสานงานและครูที่ปรึกษาได้ร่วมกระบวนการรับฟัง...แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทางหนึ่งผ่านทางกระบวนการเยี่ยมเยียนให้กำลังใจในโรงเรียนหรือชุมชน และอีกทางหนึ่งจากการประชุมพูดคุยตามความต้องการของครูที่ปรึกษา ซึ่งกิจกรรมการประชุมครั้งแรกในวันเสาร์ที่ 27 ธันวาคม 2551 ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารอาถรรพ์ มหาวชิราวุธราชวิทยาลัยลำปาง คือ “กิจกรรมการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการรับฟัง...แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างทีมประสานงานและครูที่ปรึกษา ซึ่งในระยะเวลาต่อมา ใช้กระบวนการนี้ควบคู่ไปกับการเยี่ยมเยียนโรงเรียนและโทรศัพท์พูดคุยกัน

ในกระบวนการรับฟัง...แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับครูที่ปรึกษานี้ ประกอบด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องของแนวทางการดำเนินงานโครงการสานคุณค่ายูววิจัยด้วยกระบวนการวิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน และการวิจัยของครูที่ปรึกษาในประเด็นวิธีการจัดการเรียนรู้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการทำวิจัยร่วมกันของนักเรียน ครู และชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการในการเรียนการสอนของครู และการเสริมสร้างบทบาทความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

“ภาพกิจกรรมการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษา
โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 27 ธันวาคม 2551”

3.5 กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเก็บข้อมูล-การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม
ด้วยการประชุมกลุ่มย่อย ณ พื้นที่ชุมชนตัวอย่าง

จากผลการประชุมเสวนาร่วมกับครูที่ปรึกษา วันเสาร์ที่ 27 ธันวาคม 2551 ทำให้เกิด “กิจกรรมประชุมเรียนรู้ เก็บข้อมูล – การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ณ พื้นที่ชุมชนตัวอย่าง” โดยที่ประชุมร่วมกันพิจารณากำหนดระยะเวลาและการศึกษาจากพื้นที่ชุมชนตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนสำหรับกิจกรรมในแต่ละพื้นที่ สำหรับวิจัย ครูที่ปรึกษา และโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ในภาพรวม 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประชุมชี้แจงแนะนำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้การเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์
2. ทดลองเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จำลอง รอบที่ 1 พร้อมสรุปปัญหา
3. แนววิธีแก้ปัญหาในการเก็บข้อมูล และเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จำลอง รอบที่ 2 พร้อมนำเสนอข้อมูลในกลุ่มใหญ่
4. การวิเคราะห์ข้อมูลจากงานภาคสนาม

การจัดกิจกรรมดังกล่าวในระยะแรก ดำเนินไปตามมติของการประชุมเสวนาครูที่ปรึกษาเมื่อวันเสาร์ที่ 27 ธันวาคม 2551 ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยจัดกิจกรรมตามกลุ่มของพื้นที่โรงเรียนที่ไม่เป็นกลุ่มใหญ่มากเกินไป และดำเนินกิจกรรมตามระยะเวลาที่ทางกลุ่มวิจัย ครูที่ปรึกษา ของโรงเรียนสะดวก เพื่อให้กลุ่มที่ร่วมกิจกรรมดำเนินกิจกรรมได้อย่าง

ใกล้ชิดทั่วถึง รวมการดำเนินกิจกรรมระหว่างวันที่ 11 มกราคม 2552 – 1 กุมภาพันธ์ 2552 จำนวน 6 วัน ดังนี้

1. “กิจกรรมประชุมเรียนรู้ เก็บข้อมูล – การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม วันอาทิตย์ที่ 11 มกราคม 2552 ณ พื้นที่ชุมชนภาคองต้า” การดำเนินงานกิจกรรมเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ชูวิชัย ครูที่ปรึกษา โรงเรียนลำปางกัลยาณี โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย โรงเรียนโป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก โรงเรียนเขลางค์นคร และชุมชนภาคองต้า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

2. “กิจกรรมประชุมเรียนรู้ เก็บข้อมูล – การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม วันเสาร์ที่ 17 มกราคม 2552 ณ พื้นที่ชุมชนวัดอุมลอง” การดำเนินงานกิจกรรมเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ยูววิจัย ครูที่ปรึกษา โรงเรียนเถินวิทยา โรงเรียนแม่ถอดวิทยา โรงเรียนสบปราบพิทยาคม โรงเรียนแม่มอกวิทยา (โรงเรียนแม่มอกวิทยา เป็นโรงเรียนที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการยูววิจัย ฯ อยู่ในช่วงการพัฒนาข้อเสนอโครงการ จึงขอเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้) และชุมชนวัดอุมลอง อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

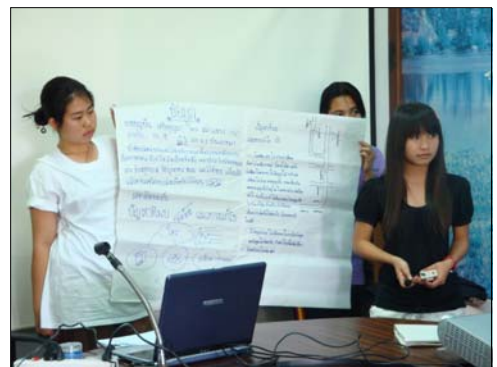

3. “กิจกรรมประชุมเรียนรู้ เก็บข้อมูล – การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม วันอาทิตย์ที่ 18 มกราคม 2552 ณ ห้องประชุม 418 อาคารจิตภัทร โรงเรียนพระราชัฐธรรมคุณ และพื้นที่ชุมชนบริเวณใกล้โรงเรียนพระราชัฐธรรมคุณ” การดำเนินงานกิจกรรมเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ยูววิจัย ครูที่ปรึกษา โรงเรียนพระราชธาวิทยา โรงเรียนพระราชัฐธรรมคุณ และชุมชนใกล้โรงเรียนพระราชัฐธรรมคุณ อำเภองาว จังหวัดลำปาง

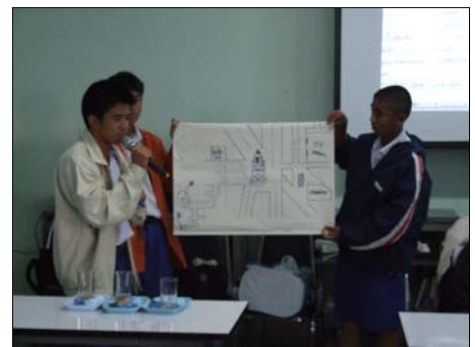

4. “กิจกรรมประชุมเรียนรู้ เก็บข้อมูล – การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม วันอาทิตย์ที่ 24 มกราคม 2552 ณ ห้องภาษาไทยถิ่นเหนืออำเภอเมือง อาคาร 3 โรงเรียนแม่เมะวิทยา และพื้นที่ชุมชน บริเวณใกล้โรงเรียนแม่เมะวิทยา” การดำเนินงานกิจกรรมเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างยูววิจัย ครู ที่ปรึกษา และชุมชนใกล้โรงเรียนแม่เมะวิทยา อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง

5. “กิจกรรมประชุมเรียนรู้ เก็บข้อมูล – การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม วันอาทิตย์ที่ 25 มกราคม 2552 ณ ห้องโสตทัศนฯ อาคารอำนวยการ โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) โรงเรียนวิชานารี โรงเรียนปงแสนทองวิทยา และพื้นที่ชุมชนบริเวณใกล้โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย)”
การดำเนินงานกิจกรรมเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างยูววิจัย ครูที่ปรึกษา และชุมชนใกล้โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

6. “กิจกรรมประชุมเรียนรู้ เก็บข้อมูล – การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม วันอาทิตย์ที่ 1 กุมภาพันธ์ 2552 ณ ห้องประชุมร่มฉัตร อาคารราชาปกเขต โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา โรงเรียนทุ่งกว๋าววิทยาคม โรงเรียนทุ่งอุดมวิทยา โรงเรียนเมืองปานวิทยา โรงเรียนวังเหนือวิทยา และพื้นที่ชุมชนบริเวณใกล้โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา” การดำเนินงานกิจกรรมเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างยูววิจัย ครูที่ปรึกษา และชุมชนใกล้โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

3.6 กระบวนการเยี่ยมชมสถานสายสัมพันธ์...เรียนรู้ร่วมกันเพื่อเติมเต็มข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ในระหว่างเดือนมีนาคม 2552 จนถึงปัจจุบัน (31 กรกฎาคม 2552) บนเส้นทางแห่งการเรียนรู้เก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชน ทีมยูววิชัย ฯ ครูที่ปรึกษา ชุมชน และทีมประสานงาน ได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกับการเยี่ยมชม รับฟังข้อมูลจากความทรงจำร่วมบนพื้นที่ชุมชน การค้นพบของยูววิชัยยังประสบกับอุปสรรคในเรื่องของระยะเวลา ความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ และวิถีชีวิตของคนในชุมชน เนื่องจากยังได้รับข้อมูลและข้อค้นพบไม่ชัดเจน กลุ่มเล็กตามที่คาดไว้ การเรียนรู้ร่วมกันบนพื้นที่แห่งความทรงจำร่วมกันของทีมยูววิชัย ฯ จึงเป็นกระบวนการที่ช่วยไขข้อค้นพบเป็นระยะ ๆ แต่เนื่องจากปัญหาเรื่องระยะเวลาที่ยูววิชัยมีภาระรับผิดชอบการเรียน การสอบ การเรียนพิเศษเพื่อให้สามารถสอบเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐบาลตามความคาดหวังของตนเองและครอบครัว รวมทั้งการทำงานพิเศษ หรือช่วยเหลืองานของครอบครัว ในส่วนของครูที่ปรึกษานั้น มีภาระรับผิดชอบในเรื่องการเรียนการสอน โครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับมอบหมายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานราชการอื่น ๆ ทำให้ปัญหาที่ทีมยูววิชัย ฯ ประสบมากที่สุด คือเรื่องของ “เวลาที่ไม่เพียงพอและความเครียดจากภาระความรับผิดชอบหลายด้าน”

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การเยี่ยมชมให้กำลังใจตามที่ทีมยูววิชัย ฯ ติดต่อประสานมา จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการดำเนินงานมากกว่าการติดตามความก้าวหน้าของทีมยูววิชัย ฯ ด้วยโทรศัพท์หรือ E mail ทีมประสานงานจึงใช้กระบวนการดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน และคงจะดำเนินการต่อเนื่องจนถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2552 ซึ่งเป็นระยะเวลาสิ้นสุดการดำเนินงานของทีมยูววิชัย ฯ

“ภาพกิจกรรมเยี่ยมชมสถานสายสัมพันธ์...เรียนรู้ร่วมกันเพื่อเติมเต็มข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น”

“ภาพกิจกรรมเยี่ยมเยียนสถานสายสัมพันธ์...เรียนรู้ร่วมกันเพื่อเติมเต็มข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น”

3.7 กระบวนการประสานสายสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิด...เรียนรู้ร่วมกันเพื่อเติมเต็มข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ในระหว่างเดือนมีนาคม 2552 จนถึงปัจจุบัน (31 กรกฎาคม 2552) บนเส้นทางแห่งการเรียนรู้เก็บข้อมูลเพื่อเติมเต็มข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นอกจากใช้กระบวนการสานสายสัมพันธ์ด้วยการเยี่ยมเยียนให้กำลังใจเพื่อเรียนรู้ร่วมกันในการเติมเต็มวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ณ โรงเรียน และชุมชนของยุววิจัยแล้ว ยังใช้กระบวนการประสานสายสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิด...เรียนรู้ร่วมกันเพื่อเติมเต็มข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

กระบวนการดังกล่าวนี้ช่วยทำให้ทีมยูวิจัย ๑ ครูที่ปรึกษา ตัวแทนชุมชน และทีมประสานงาน มีโอกาสนำเสนอผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมยูวิจัย ๑ ด้วยกัน นำเสนอวิธีการที่ช่วยให้ได้รับข้อค้นพบตามแนวทางวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ปัญหาที่ทีมยูวิจัย ๑ และครูที่ปรึกษา ของโรงเรียนต่าง ๆ มีร่วมกัน คือ “เวลาว่างต่อเนื่อง” สำหรับดำเนินการเก็บข้อมูลในเชิงลึก และการรวมทีมยูวิจัย ๑ ในการร่วมกันเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล จนมองเห็นช่วงเวลาจาก 100 ปี ที่ผ่านมา ช่วงเวลาในระยะต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ของความทรงจำที่ทีมยูวิจัย ๑ สนใจ กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ถึงแม้ว่าในการประชุมยังไม่อาจให้คำตอบสำเร็จรูปได้ชัดเจนในการดำเนินงานวิจัย แต่การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อค้นพบบางส่วน ข้อมูลบางส่วน วิธีการดำเนินงานยูวิจัยที่เหมือนและแตกต่างของทีมยูวิจัย ๑ แต่ละโรงเรียน ก็ช่วยเติมเต็มกำลังใจในการดำเนินงานยูวิจัย ๑ ต่อไป

“กระบวนการประสานสายสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อย
ระดมความคิด...เรียนรู้ร่วมกันเพื่อเติมเต็มข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น”

ในกระบวนการที่ 3.7 ก่อให้เกิดโรงเรียนที่ร่วมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับทีมยุววิจัย ๑ เพิ่มอีก 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนสุนทรศึกษา โรงเรียนแม่มอกวิทยา โรงเรียนบ้านสบป่าด และโรงเรียนแม่สันวิทยา และในที่สุดเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2552 ทีมยุววิจัย ๑ ของจังหวัดลำปางที่นำเสนอข้อเสนอโครงการยุววิจัย ๑ เพิ่มอีก 4 โรงเรียนดังกล่าว ได้รับอนุมัติทุนสนับสนุนการวิจัยโดยผ่านเกณฑ์การประเมินจากทีมประสานงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ผู้ทรงคุณวุฒิของจังหวัดลำปาง ผู้ทรงคุณวุฒิจากทีมประสานงานชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ สถาบันรามจิตติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

3.8 กระบวนการสร้างความภูมิใจร่วมกับชุมชนและเผยแพร่ผ่านสื่อ

ในเดือนเมษายน 2552 เมื่อทีมสารคดีของสถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้แสดงความสนใจในข้อมูลและกระบวนการเรียนรู้ของทีมยุววิจัย ๑ ทีมหนึ่งของโรงเรียนเมืองปานวิทยา คือ “ย้อนรอยที่บนคอยป่าเหมี้ยง” และเดินทางมาเก็บข้อมูลกระบวนการทำงานยุววิจัย และขอค้นพบเบื้องต้นของทีมยุววิจัย ๑ ย้อนรอยที่บนคอยป่าเหมี้ยง ซึ่งเป็นทีมยุววิจัย 1 ทีม จากทีมยุววิจัยทั้งหมด 5 โครงการย่อยของโรงเรียนเมืองปานวิทยา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

วันที่ 24 เมษายน 2552 จึงเป็นวันแห่งความตื่นเต้นและดีใจของทีมยุววิจัย ๑ ย้อนรอยที่บนคอยป่าเหมี้ยง และเพื่อน ๆ ยุววิจัยทีมอื่นที่อยู่ไม่ไกลจากชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง รวมทั้งครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองของทีมยุววิจัยและชุมชนร่วมกันถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับต้นเหมี้ยง การปลูกเหมี้ยง อาชีพเกี่ยวกับเหมี้ยง การค้าขายเหมี้ยง ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของชุมชน การรักษาชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงให้มีความอุดมสมบูรณ์และคนในชุมชนมีความสุข ความภาคภูมิใจในการทำเหมี้ยงและบ้านป่าเหมี้ยง

“ขอบคุณน้อง ๆ เยาวชนทุกคนที่มาสนใจถามผมในฐานะคนด้อยโอกาส ด้อยการศึกษา เป็นว่า ฟันฟางก็หัก ผมก็หงอกออกเป็นมงกุฎธรรมชาติ เขาก็ดีใจที่เด็ก ๆ บ้านเฮายังสนใจใฝ่รู้สิ่งดี ๆ ในบ้านเฮา ปราชญ์ชาวบ้านของเฮา ป้อแม่หละอ่อน หมู่เฮาเป็นญาติพี่น้องกันหมด ภูมิปัญญาของการทำเหมี้ยงแต่เมื่อก่อน ยะกันมา บ่ยะให้ป่าไม้หมดความอุดมสมบูรณ์ เขาก็ดีใจที่หละอ่อนหื้อความสนใจ บ่ถูกความู้คนเฒ่าคนแก่ ป่าเหมี้ยง บ่มีนา มีแต่เหมี้ยง ตั้งแต่หัวจรดเท้า เด็ก ๆ ใช้เงินจากเหมี้ยง ตะก่อนยะเหมี้ยง บ่หยุดแท้ คนทำเหมี้ยงต้องทำมาทั้งใจทั้งตัว ประเพณีต่าง ๆ ในหมู่มบ้านก็ทำมาด้วยกัน” (สาวท เทพสิงห์. เมษายน 2552)

(ขอบคุณน้อง ๆ เยาวชนทุกคนที่มาสนใจถามคนเฒ่าคนแก่ ฟันฟางหัก ผมหงอกขาว ผมเป็นคนด้อยโอกาส ด้อยการศึกษา พวกเราดีใจที่เด็ก เยาวชนปัจจุบัน สนใจอยากทราบ อยากเรียนรู้สิ่งที่ดี ความรู้ที่ดีจากหมู่บ้านของเรา ปราชญ์ชาวบ้านของเรา พ่อแม่ของเด็ก ๆ ทุกคนในหมู่บ้านเป็นญาติ

พี่น้องกัน ภูมิปัญญาในการทำเหมืองของบรรพบุรุษ ของผู้เฒ่าผู้แก่ พ่อแม่ของเด็ก ๆ ในหมู่บ้านที่สืบทอดกันมา ช่วยทำให้บ้านป่าเหมืองยังคงมีป่าที่อุดมสมบูรณ์ พวกเราดีใจที่เด็ก ๆ เยาวชนให้ความสนใจ ไม่ดูถูกความรู้ของคนเฒ่าคนแก่ ที่บ้านป่าเหมือง ไม่มีที่นา มีแต่ต้นเหมียง พ่อแม่ของเด็ก หาเงินเลี้ยงดูเด็กทุกอย่างจากการทำเหมือง...ผู้วิจัย)

“อยากให้อุณหภูมิของสืบทอดตรงนี้ สืบทอดจากพ่อแม่ ผู้เฒ่าผู้แก่ ความรู้ของผมเหมือนหิ้งห้อยน้อย ๆ ในป่า ขอเล่าความคิดที่ฟัง ทุกคำพูดคำพูดมาจากส่วนลึกในหัวใจ ดีใจที่บ้านเรามีเด็ก ๆ มาอนุรักษ์สืบทอดสิ่งดี ๆ ต่อไป ต้องนำสิ่งเก่า ๆ มาปรับปรุงพัฒนาต่อไป ทำทุกอย่างต้องใส่ใจ” (นวลศรีใจ. เมษายน 2552)

(อยากให้ลูกหลานสืบทอดความรู้ ประเพณีดี ๆ จากพ่อแม่ คนเฒ่าคนแก่ ถึงแม้ว่าคนเฒ่าคนแก่บางคนเช่นตัวผมเอง มีความรู้ที่น้อย เหมือนแสงหิ้งห้อยตัวน้อย ๆ ในป่า ทุกคำพูดกลั่นออกมาจากส่วนลึกของหัวใจ ดีใจที่หมู่บ้านของเรามีเด็ก ๆ มาอนุรักษ์สืบทอดสิ่งที่ดีงามต่อไป ต้องนำสิ่งเก่า ๆ มาปรับปรุงพัฒนาต่อไป การทำทุกอย่างต้องทำด้วยความตั้งใจเอาใจใส่ ทำด้วยหัวใจ...ผู้วิจัย)

“ภาพกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับโครงการย้อนรอยที่บนดอยป่าเหมียง”

“ภาพกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับโครงการย้อนรอยที่บึงดอยป่าเหมี้ยง”

“เด็ก ๆ ทีมยูววิจัยป่าเหมี้ยง เป็นลูกหลานของชุมชน เด็ก ๆ และตัวเองจะมาร่วมกันเรียนรู้ในวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ซึ่งเป็นวันที่เด็ก ๆ กลับบ้าน บางครั้งก็มียูววิจัยทีมอื่นตามมาร่วมเรียนรู้ด้วย การที่โรงเรียนมีทีมยูววิจัยหลายทีม หลายโครงการย่อย เป็นจุดเสริมในการร่วมเรียนรู้ในลักษณะของการวิจัย แม้ว่าจะเป็นเรื่องใหม่สำหรับเด็กเล็กและต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้มากกว่าการเรียนในห้องเรียน ต้องมีการทบทวนข้อมูลและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมซึ่งเป็นวิธีการที่เด็ก ๆ ไม่คุ้นเคย แต่กลับทำให้เด็ก ๆ สนุก ไม่ท้อใจ เพราะมีเพื่อน ๆ ทีมยูววิจัยอื่นมาร่วมเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหา ร่วมกัน ไม่โดดเดี่ยว และยังขยายการเรียนรู้แบบวิจัยไปยังเด็ก ๆ คนอื่นที่ไม่ได้ร่วมโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เด็ก ๆ อยู่ในชุมชนอยู่แล้ว ตัวเองก็พักอยู่ที่เมืองปาน อาจารย์ท่านอื่น ๆ ก็เช่นกัน

เด็ก ๆ เองก็ยังอยู่ในชั้น ม.ต้น เป็นห่วงเด็ก ๆ ก็มักจะมาเก็บข้อมูลร่วมเรียนรู้กับเด็ก ชุมชนก็มีความสุขที่เห็นเด็ก ๆ สนใจ เพราะเด็ก ๆ ก็เป็นลูกหลานของชุมชน ชุมชนให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล” (พัชรีย์ ชุมภู ครูที่ปรึกษาโครงการ “ย้อนรอยที่บนคอยป่าเหมี้ยง. เมษายน 2552)

“การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยให้เด็ก ๆ นักเรียนมีความอดทนในการหาความรู้ เก็บข้อมูล ไม่ใช่ว่าลงพื้นที่ครั้งเดียวก็เสร็จสิ้นการเรียนรู้ ทำให้เด็ก ๆ รู้จักการแก้ปัญหา มีความมานะเพื่อให้ได้ข้อมูลของความสัมพันธ์ในเรื่องเหมี้ยงที่เด็กสนใจกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ศึกษาให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลง ตัวเองสอนสาระสังคมอยู่แล้ว แม้จะเป็นครูที่ปรึกษาของโครงการยุววิจัยอื่น ไม่ใช่โครงการย้อนรอยที่บนคอยป่าเหมี้ยง แต่ก็อยากมาร่วมเรียนรู้กับคุณครูพัชรีย์ และเด็ก ๆ ครูที่ปรึกษาท่านอื่นก็มีความคิดเช่นเดียวกัน คือ พวกเราจะแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ การเรียนรู้ ปัญหาต่าง ๆ และแนวทางแก้ไขปัญหา การที่มีทีมยุววิจัยในโรงเรียนหลายทีม ทำให้สนุก และได้ความคิดที่เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ ไม่ท้อใจ (โรงเรียนเมืองปานวิทยา มีทีมยุววิจัย ๕ ทีม โครงการย่อย 5 โครงการ ยุววิจัยนักเรียน 20 คน ครูที่ปรึกษา 5 ท่าน)” (ดวงจันทร์ จันทะมาลา ครูที่ปรึกษาโครงการ “สืบสานตำนานพระธาตุคอยช้าง”. เมษายน 2552)

จากกระบวนการประสานสายสัมพันธ์แห่งการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางในวันที่ 24 เมษายน 2552 ณ บ้านป่าเหมี้ยง รวมทั้งในชุมชนต่าง ๆ ที่ทีมยุววิจัยอื่น ๆ เรียนรู้จากชุมชนในระหว่างเดือนเมษายน 2552 จนถึงปัจจุบัน ทำให้ทีมประสานงานได้เรียนรู้ถึงเครือข่ายของผู้ใหญ่ใจดีและยุววิจัยที่ต่างก็เต็มเต็มพลังใจให้กันและกัน

ระหว่างวันที่ 18-19 และวันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552 ทีมยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้รับความกรุณาจากเครือข่ายผู้ใหญ่ใจดี นำกระบวนการเรียนรู้ “การทำหนังสือสารคดีวัฒนธรรม” ในรูปแบบของกิจกรรม “โรงเรียนทำหนังสือวัฒนธรรม” เพื่อนำเสนอข้อค้นพบและกระบวนการเรียนรู้ของทีมยุววิจัยถ่ายทอดในรูปแบบของภาพยนตร์สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

“โรงเรียนทำหนังสือวัฒนธรรม” โดยการสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรม สถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และได้รับความอนุเคราะห์ในเรื่องของสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้จัดกิจกรรมเพื่ออบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับยุววิจัย ครูที่ปรึกษา ชุมชน ทีมคุณครูโรงเรียนทำหนังสือวัฒนธรรมและนักวิชาการจากสถาบันรามจิตติ นักวิชาการจากทีม Child Watch ภาคเหนือ และเครือข่ายผู้ปกครอง โดยใช้ชื่อว่าการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง”

“หลักสูตร โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” มีเป้าหมายชัดเจนและมีพลังสูงมากในการสร้างกำลังใจในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของทีมยุววิจัย ฯ ของจังหวัดลำปาง ให้มีความต่อเนื่อง เนื่องจากเมื่อยุววิจัยมีภาระเรื่องการเรียนรู้ การเตรียมตัวสอบ ความกังวลของผู้ปกครองในเรื่องที่ยุววิจัยควรใช้เวลาเรียนพิเศษให้มากเพื่อเตรียมการสอบเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย ภาระโครงการอื่น ๆ ของโรงเรียนซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมานั้นมีกิจกรรมโครงการต่าง ๆ มาสู่โรงเรียนเป็นจำนวนมาก ยุววิจัยเริ่มท้อใจในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รับข้อมูลในเรื่องของ “ความสัมพันธ์-ความเปลี่ยนแปลง-วิถีชีวิต” จากความทรงจำร่วมที่ยุววิจัยสนใจ “หลักสูตร โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” ได้สร้างพลังในกระบวนการเรียนรู้คู่ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้มากมายนัก

การอบรม “สร้างสรรค์ เดิมแต่่ง สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากกระทรวงวัฒนธรรม สถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง สถาบันรามจิตติในฐานะผู้ประสานงานเครือข่ายด้านเด็ก เยาวชน และการศึกษา ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ได้พัฒนาหลักสูตร “โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” ร่วมกับโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของสกว. ขึ้นมาโดยมีกรอบความคิด คือ การส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยของเยาวชนในมิติประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในด้านการผลิตสื่อเผยแพร่ และมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตสื่อเผยแพร่ของยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในรูปของ “โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” มีกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มเครือข่ายยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ใน 2 พื้นที่ คือพื้นที่จังหวัดลำปาง และพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

ในพื้นที่จังหวัดลำปางนั้นมีเครือข่ายยุววิจัย รวมทั้งสิ้น 24 โรงเรียน มีโครงการย่อยรวม 74 โครงการ รวมจำนวนยุววิจัยทั้งสิ้น 281 คน และครูที่ปรึกษา 62 คน ได้จัดการอบรมออกเป็น 2 รุ่น รุ่นแรก ระหว่างวันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552 มียุววิจัยผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 50 คน ครูที่ปรึกษาจำนวน 20 คน รุ่นที่สองมีการดำเนินงานระหว่างวันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552 มียุววิจัยผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 90 คน ครูที่ปรึกษา จำนวน 30 คน

“ภาพกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม”

“ภาพกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับโครงการโรงเรียนทำหนังสือวัฒนธรรม”

การร่วมกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติบโต สานักศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” กับโรงเรียนทำหนังสือวัฒนธรรม ระหว่างสองสัปดาห์นี้ มีผลต่อการสร้างพลังแห่งการเรียนรู้ ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ควบคู่กับการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นระหว่างยุววิจัย ครูที่ปรึกษา ความทรงจำร่วม ชุมชน และทีมประสานงาน

คุณครูทิพย์ จิวกิตติศักดิ์กุล โรงเรียนลำปางกัลยาณี, คุณครูละเอียด สุขจิตต์ โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย, คุณครูวันเพ็ญ ประมาณ โรงเรียนวิชานารี, คุณครูมานะ ปัญญาแก้ว โรงเรียนโป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก, คุณครูสุพัตรา ไสรสิงห์ โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย), คุณครูดวงจันทร์ จันทะมาลา โรงเรียนเมืองปานวิทยา, คุณครูปิยะณัฐ หรั่งรอด โรงเรียนพระราชรัฐธรรมคุณ และคุณครูถวิล มิ่งสมร โรงเรียนแจ่มวิทยา (กรกฎาคม 2552) ได้ให้ข้อมูลในลักษณะเดียวกันว่า

“กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันครั้งนี้ เด็ก ๆ ตื่นเต้นมาก เพราะเด็ก ๆ ปัจจุบันสนุกและอยากเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์ และยังนำข้อมูล ข้อค้นพบระยะที่กำลังเก็บข้อมูล ปัญหาการเขียนนำเสนอข้อมูล มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน แก้ไขปัญหาร่วมกัน พี่ ๆ คุณครูโรงเรียนทำหนังสือวัฒนธรรมได้นำวิธีการเขียนสคริปต์ สตอรี่บอร์ด มาเป็นแรงจูงใจให้เด็ก ๆ วิเคราะห์ข้อมูลยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของทีมตนเอง และมีแนวคิด แนวทางในการไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ขึ้น”

คุณครูสุพัตรา ไสรสิงห์ โรงเรียนเทศบาล 4 บ้านเชียงราย (กรกฎาคม 2552) ได้แสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์และปัญหาในการเรียนรู้ร่วมกันของทีมยุววิจัย ฯ โรงเรียนเทศบาล 4 ดังนี้

“ยุววิจัยของโรงเรียนเป็นนักเรียน ม.ต้น และหลายคนมีภาระรับผิดชอบเรื่องงานที่บ้านค่อนข้างมาก บางครั้งก็ท้อใจในเรื่องการไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม บอกครูว่า...แต่พี่พอแล้วละครู อยากไปทำกิจกรรมชุมนุมการต่อเลโก้ การเล่นเกม มากกว่า สนุกกว่า ครูต้องใช้วิธีหลอกล่อหลายอย่างพานักเรียนไปเก็บข้อมูลตอนเย็น หรือวันเสาร์ วันอาทิตย์ แต่ถ้าถามว่าทำไมครูยังต้องทำอยู่ โรงเรียนเทศบาล 4 มีโครงการยุววิจัย 6 โครงการ ยอมรับว่าเหนื่อยเหมือนกัน แต่ที่ครูของทีมยุววิจัยร่วมกันทำต่อไปเพราะมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดีของเด็กนักเรียนซึ่งหลายคนมีปัญหาของนักเรียนเองมาก นักเรียนยังชอบทำงานยุววิจัย แม้บางครั้งจะงอแงบ้าง ครูสรุปได้เลยว่า เด็ก ๆ จะอยากเรียนรู้หรือไม่ มาจากการให้กำลังใจ การร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาของเด็ก เห็นได้ชัดจากเมื่อชุมชนเอ็นดูเด็ก เด็กได้รับเอกสารหลักฐานจากชุมชน เช่น ภาพถ่ายของผู้สร้างวัดศรีชุม เอกสารเก่าแก่เกี่ยวกับตลาดมืด ที่ผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนจะทิ้งแล้ว พอเด็ก ๆ ไปถามข้อมูล ผู้เฒ่าผู้แก่เอ็นดูเด็ก ๆ และมอบให้เด็ก ๆ เป็นถุงใหญ่ เด็ก ๆ ภาคภูมิใจมาก ยิ่งพอโรงเรียนทำหนังสือวัฒนธรรมมา เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ร่วมกับพี่ ๆ คุณครูโรงเรียนทำหนังสือ ฯ ที่เป็นวิทยากรและป็นนักวิชาการด้วย เหมือนเติมต่อไฟในหัวใจเด็ก ๆ เด็ก ๆ อยาก

เป็นคนเก่ง คนตัวอย่างที่ ๆ คุณครูโรงเรียนทำหนังสือ ครูสุพัตราเองก็เรียนรู้จากโครงการยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้เองว่า การสร้างให้เด็ก ๆ อยากเรียนรู้และมีกำลังใจเรียนรู้แม้จะมีอุปสรรค ครูต้องอยู่เคียงข้างเด็ก เด็ก ๆ จะไม่ได้เพียงความรู้ แต่ยังได้รับมุมมองของความคิด ความรัก และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป”

การร่วมกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติบโต สานักคิดยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” กับโรงเรียนทำหนังสือวัฒนธรรม ทำให้เกิดเครือข่ายสามสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างยุววิจัย ครู ที่ปรึกษา นักวิชาการ บนความรักความสนใจในความทรงจำร่วมของยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จังหวัดลำปางแต่ละทีมยุววิจัยแล้ว ยังก่อให้เกิดสายสัมพันธ์เครือข่ายกับตัวแทนชุมชนซึ่งมีความสนใจ และเข้าร่วมรับฟัง คือ ตัวแทนจากชุมชนย่านตลาดจีน (โครงการ “ย่านตลาดจีน ความเจริญในความทรงจำ”) ตัวแทนจากชุมชนผู้ตระหนักในคุณค่าของคุ้มเจ้าหลวงลำปาง (โครงการ “ตามรอยคุ้มเจ้าหลวงลำปาง”) และเครือข่ายที่ทีมประสานงานไม่ได้คาดคิดมาก่อนคือ เครือข่ายผู้ปกครอง ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

1. ผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงยุววิจัยในเรื่องความปลอดภัย และมีความกังวลในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยที่ใช้ระยะเวลานาน มีผลต่อการเรียนพิเศษและอาจจะเป็นปัญหากับผลการเรียนในชั้นเรียน

“เป็นห่วงลูกค่ะ ไม่คิดว่าการทำวิจัยแบบนี้จะใช้เวลาผูกพันนาน และร่วมกิจกรรมหลายครั้ง ลูกอยากมาร่วมกิจกรรม แต่คุณแม่กังวลมาก นี่ก็ต้องหยุดเรียนพิเศษอีกแล้ว พอคุยกับอาจารย์ก็เริ่มเข้าใจขึ้น ยังไงฝากลูกด้วยค่ะ” (ผู้ปกครองของยุววิจัยท่านหนึ่ง. กรกฎาคม 2552)

ในระหว่างที่ผู้ปกครองกล่าวกับทีมประสานงาน ยุววิจัยพยายามจะแสดงท่าทางขอไม่ให้คุณแม่แสดงความคิดเห็น ทางทีมประสานงานขอรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนผู้ปกครอง ซึ่งไม่ใช่มีเพียงท่านเดียว ยังมีอีกหลายท่านที่มีความกังวลเช่นนี้ จากการเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครอง ทำให้ทีมประสานงานได้ตระหนักถึงปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานอีกปัจจัยหนึ่ง คือปัจจัยครอบครัว การมีโอกาสได้เรียนรู้กับผู้ปกครองทำให้ได้รับแนวคิดในการประสานงานด้วยความละเอียดอ่อนและสร้างความเข้าใจร่วมกับผู้ปกครอง เมื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันได้แล้ว จะได้รับเครือข่ายปัจจัยสนับสนุนให้ยุววิจัยมีกำลังใจเรียนรู้อย่างมีความสุข ดังเช่นผู้ปกครองในลักษณะที่ 2

2. ผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงยุววิจัยในเรื่องความปลอดภัย และมีความกังวลในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และร่วมเรียนรู้กับยุววิจัยอย่างต่อเนื่อง

“ตอนแรกผมกับคุณแม่ของน้องก็เป็นห่วงลูก เห็นลูกตั้งใจทำงานมาก กลัวลูกจะเครียด เพราะการเรียนก็หนักอยู่แล้ว แต่ลูกสนใจจริง ๆ ทั้งที่ไม่มีคะแนนอะไรเลย ลูกบอกว่าลูกเองก็เข้าร่วมโครงการที่หลัง แรงบันดาลใจมาจากลูกไปจังหวัดน่าน ที่น่านมีพิพิธภัณฑ์ มีการอนุรักษ์โบราณวัตถุ

โบราณสถานจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานต่าง ๆ แต่ของลำปาง “คุ้มเจ้าหลวงลำปาง” ถูกทะเลาะเลย ลูกสนใจ ประทับใจในเรื่องราวของเจ้าหลวงลำปาง คุ้มเจ้าหลวงลำปางของเจ้าหลวงองค์แรก ที่ตอนนี้เหลือเพียงไม้เก็บไว้ที่วัดเชียงราย พอผมศึกษาไปกับลูก ผมก็ได้รับความรู้สนุกสนานไปด้วย ที่สำคัญผมกับแม่ เห็นความเปลี่ยนแปลงของลูก จากที่เป็นคนขี้อาย ลูกมีความเชื่อมั่นมากขึ้น กล้านำเสนอต่อที่ประชุม การที่ผมได้มาร่วมกิจกรรมในวันนี้ ผมดีใจมาก ผมคิดว่าการเรียนรู้แบบนี้มีคุณค่ามาก เด็กได้ค้นพบสิ่งที่ตนเองสนใจโดยไม่ต้องเอาคะแนนมาเป็นเครื่องล่อใจ มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลหลายวัย มีโลกทัศน์กว้างและลึก ขอบคุณโรงเรียนทำหนังสือ ขอบคุณสกว. ขอบคุณสถาบันรามจิตติ ขอบคุณทีมงานลำปางและทุกคนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เช่นนี้” (ผู้ปกครองของนางสาวพิชชาพร สิทธิโชค ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. กรกฎาคม 2552)

กระบวนการประสานสายสัมพันธ์เรียนรู้ร่วมกันครั้งนี้ ทำให้ทีมประสานงานได้มองเห็นเครือข่ายของการดำเนินงาน โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางเพิ่มขึ้น และยังได้รับเครือข่ายเพิ่มจากความสนใจของสื่อ คือ มีผู้สื่อข่าวมาขอบันทึกการจัดกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์เติมแต่ง สารคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” จากโรงเรียนทำหนังสือวัฒนธรรม และกระบวนการเรียนรู้ของยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้นำบันทึกการถ่ายทำ การสัมภาษณ์ และการตามรอยยุววิจัย ฯ เก็บข้อมูล นำเสนอทางรายการทีวีไทยสุดสัปดาห์ เวลา 08.00-09.00 น. ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

สรุป

นับเนื่องจากวันแรกของการเดินทางจนถึงปัจจุบัน ทีมยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เริ่มเติบโต กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันด้วยความรักและความสุข ด้วยความตั้งใจจะรดน้ำเติมปัญญาวิชาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นพลังสำคัญก่อเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน นักวิชาการ และทีมประสานงานโครงการ โดยมีความทรงจำร่วมกันในพื้นที่ชุมชนของยุววิจัยเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายกัลยาณมิตรทางวิชาการ

จากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันดังกล่าว ยุววิจัยเริ่มมองเห็นปัญหา แนวทางการศึกษาค้นคว้าจากข้อเสนอโครงการของตนเอง และร่วมเรียนรู้พัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัย ฯ ได้รับทุนสนับสนุนโครงการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในงวดพิเศษ จ ในวันที่ 1 มีนาคม 2552 และดำเนินงานยุววิจัยอย่างต่อเนื่องจากทีมยุววิจัย ฯ 55 โครงการย่อย ขยายเพิ่มเป็น 61 โครงการย่อย...69 โครงการย่อย จนถึงปัจจุบัน ณ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2553 จังหวัดลำปางมีทีมยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 71 โครงการย่อย จากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1-3 รวม 24 โรงเรียน ดังนี้

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 (อำเภอเมือง)

1. โรงเรียนลำปางกัลยาณี

- “ย่านตลาดจีน” ความเจริญในความทรงจำ
- ตามรอยคุ้มเจ้าหลวงลำปาง

2. โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย

- ปูน! ปูน! สถานีนครลำปาง...สู่...กุกกวนคร
- แก้วจาว ถนนแห่งชีวิต
- ประวัติและผลงานของครูบาคำปัน ปภากโร อริยสงฆ์ของจังหวัดลำปาง ยุคปัจจุบัน
- ภูมิปัญญาแกะสลัก วิถีชีวิตบ้านหลุก

3. โรงเรียนเขลางค์นคร

- วิถีชีวิตคนประตู่มา จากอดีต...ปัจจุบัน
- หะคู้แว...ภาษาไทลื้อ

4. โรงเรียนโป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก

- พระพุทธรูปเกี่ยวกับวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของชุมชนบ้านคำ – ชุมชนบ้านปลายนา
- ตามรอยวิถีชีวิตของชุมชนบ้านหนาคำ ในอดีต มาถึงบ้านเอื้อมในวันนี้

5. โรงเรียนปงแสนทองวิทยา

- บ้านหลังสุดท้ายของชาวล้านนา
- ประเพณีเก่าแก่ในชุมชน(ประเพณี “ตานข้าวใหม่”)
- สืบสานประเพณีตานก๋วยสลากชุมชนตำบล ปงแสนทอง
- สืบสานตำนานใบตาลล่องข้าว

6. โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย)

- ย้อนรอย อดีต...ปัจจุบัน ณ กำแพงเมืองเขลางค์
- วัดพม่าในเขตเทศบาลนครลำปาง
- ทำไมถึงวงเล็บ (บ้านเชียงราย)
- 3 หมู่ย้อนรอยตลาดมีดสู่ตลาดบริบูรณ์ปราการ
- ประเพณีล่องสะเปาแห่งแห่งแม่น้ำวังในวันยี่เป็ง
- แกงฮังเล...อร่อยทะลุมิติของชุมชนบ้านกาดเมฆ บ้านสบค่อม และบ้านม้า

7. โรงเรียนวิชานารี

- สืบค้นประวัติโรงเรียนวิชานารี
- กูก กูก ไก่ ผู้การเรียนรู้ชุมชนลำปาง เขตอำเภอเมือง
- วิถีชีวิตคนอำเภอห้างฉัตรกับวัฒนธรรมการฟ้อนผีเม็ง
- พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ วิถีชีวิตชาวเมืองปาน

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 (อำเภอห้างฉัตร)

8. โรงเรียนห้างฉัตรวิทยา

- สืบสานตำนานการเข้าทรง “ผู้ผีลง”
- ย้อนเวลาตามหา “ปรตพลี”
- ฮ่วมฮู่ ฮ่วมสาน พิธีงานปอยบ้านเฮา
- บอด้สะแลม รุ่งเก่า

9. โรงเรียนแม่สันวิทยา

- เก้าไม้เป็นเงิน

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 (อำเภอแม่เมาะ)

10. โรงเรียนแม่เมาะวิทยา

- คนแบกช้างที่แม่เมาะ
- ปฏิบัติการยึดข้าวควบ
- เตานี่ที่รอกอย

11. โรงเรียนบ้านสบป่าด

- เปิดประตูคู่ประเพณี “ตานข้าวใหม่”

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 (อำเภอองาว)

12. โรงเรียนประชาราชาวิทยา

- พิธีกรรมความเชื่อเรื่องการเลี้ยงผี กับวิถีชีวิตของชุมชนปงเตา อำเภอองาว

13. โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ

- สะพานโยงกับวิถีชีวิตของคนเมืองงาว
- แกะรอยวัดแห่งแรกในอำเภอองาว
- ตามติด... วิถีชีวิตของ ป้อหนาน
- ตามรอยวิถีชีวิตคนทำตุงชาวาว

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 (อำเภอแม่ทะ)

14. โรงเรียนสุนทรศึกษา

- ป่าเวียงความทรงจำถิ่นวัฒนธรรมลุ่มน้ำจาง
- “คอยศักดิ์สิทธิ์” กับจิตศรัทธาชาวบ้านหนองฆ้องคำ
- นักแกะลายรุ่นเดอะ

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 (อำเภอเถิน)

15. โรงเรียนเถินวิทยา

- สัมเกลี้ยงสืบสานตำนานเมืองเถิน
- แก้วโป่งข่าม มนต์ลึงก์ที่กำลังจางหาย

16. โรงเรียนแม่มอกวิทยา

- ดาน้ำห้วยน้ำอุ่นกับความศรัทธาของชุมชน
- ย้อนรอย ความเชื่อ ความศรัทธา เจ้าปู่ันตาแห่งบ้านแม่มอก

17. โรงเรียนแม่ถอดวิทยา

- แม่ถอดวิทยาสถานศึกษาศูนย์รวมของชุมชน
- สืบสานภูมิปัญญา ปัญญาชาวบ้าน นำนันต์เมือง
- ย้อนอดีตการละเล่นผี ประเพณีบ้านเฮา

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 (อำเภอเกาะคา)

18. โรงเรียนไหล่หินวิทยา

- วัดไหล่หินหลวง...จากปัจจุบันสู่ความทรงจำ...วิถีชุมชนไหล่หิน
- ครูบาเจ้าวัดไหล่หินหลวงความเชื่อจากอดีตสู่ปัจจุบัน

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 (อำเภอสบปราบ)

19. โรงเรียนสบปราบพิทยาคม

- ย้อนรอยถอยอดีต วิถีชีวิตชาวบ้านนายาง
- น้ำตกแม่ไซ้ในความทรงจำที่เลือนราง
- ฮีตฮอยบ่อโง้งตำนาน บ่า เก้า
- หอมกลิ่นกำข้าว เล่าเรื่องพิธีกรรม

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 3 (อำเภอเมืองปาน)

20. โรงเรียนเมืองปานวิทยา

- ตามรอยวิหารชุมชนเมืองปาน
- คอยสอย คอยเต่าคำ
- สืบสานตำนานพระธาตุคอกซาง
- คร.หมอเมือง
- ย้อนรอยที่บนคอยป่าเหมี้ยง

21. โรงเรียนทุ่งอุดมวิทยา

- เปิดตำนานถิ่นฐานตำบลบ้านขอ : สืบสานประวัติศาสตร์ วัดพระธาตุจอมก้อย
  - เปิดตำนานถิ่นฐานตำบลบ้านขอ : หมอเมี่ยง
  - เปิดตำนานถิ่นฐานตำบลบ้านขอ : คอยสอยจักสาน สืบสานวัฒนธรรมตำบลบ้านเฮา
  - เปิดตำนานถิ่นฐานตำบลบ้านขอ : สายธารการเปลี่ยนแปลงด้านความบันเทิง
- จากฐานสู่ฐานของชุมชนบ้านขอ

22. โรงเรียนทุ่งกว้าววิทยาคม

- ภูมิพะหลูยสี่ข้อมผ้าทอบ้านเฮา
- ส่วมฮักยา ภูมิพญา ผ้าทอทุ่งกว้าว

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 3 (อำเภอแจ้ห่ม)

23. โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา

- อติศลุ่มน้ำสอย ย้อนรอยเกษตร
- แอ่ววัดคอย กอยวัดผาแดง แสงวิถีชุมชน
- ยุววิชัยน้อยย้อนรอยพระพุทธบาท

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 3 (อำเภอแจ้ห่ม)

24. โรงเรียนวังเหนือวิทยา

- ย้อนรอยเมืองวัง
- โบราณสถานน้ำรู้ คู่สมัย “เจ้าพ่อหอคำ”

ประเด็นความสนใจของยุววิชัย พอจะสรุปได้เป็น 3 ประเด็นคือ “ความทรงจำร่วมกันบนพื้นที่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของบ้านแก้มองเก่า” “ความทรงจำร่วมกันบนพื้นที่ประวัติศาสตร์ของเมืองเค้าเหง้า สัตสอยปาเวณี” “ความทรงจำร่วมกันบนพื้นที่ประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิต อยู่ดีกินม่วน” ดังนี้

“บ้านแก่เมืองเก่า”

ลำดับ	ชื่อโครงการ	โรงเรียน
1	ย้อนรอยเมืองวัง	วังเหนือวิทยา อ.วังเหนือ
2	โบราณสถานน่ารู้ คู่สมัย “เจ้าพ่อหอคำ”	วังเหนือวิทยา อ.วังเหนือ
3	อดีตลุ่มน้ำสอย ย้อนรอยเกษตร	แจ้ห่มวิทยา อ.แจ้ห่ม
4	แอ่ววัดคอย กอยวัดผาแดง แยกวิถีชุมชน	แจ้ห่มวิทยา อ.แจ้ห่ม
5	ยุววิจัยน้อยย้อนรอยพระพุทธบาท	แจ้ห่มวิทยา อ.แจ้ห่ม
6	ย้อนรอยถอยอดีต วิถีชีวิตชาวบ้านนายาง	สบปราบพิทยาคม อ.สบปราบ
7	น้ำตกแม่ไซ้ในความทรงจำที่เลือนราง	สบปราบพิทยาคม อ.สบปราบ
8	ตาน้ำห้วยน้ำอุ่นกับความศรัทธาของชุมชน	แม่มอกวิทยา อ.เถิน
9	เปิดตำนานถิ่นฐานตำบลบ้านขอ : สืบสานประวัติศาสตร์ วัดพระธาตุจอมก้อย	ทุ่งอุดมวิทยา อ.เมืองปาน
10	ตามรอยวิหารชุมชนเมืองปาน	เมืองปานวิทยา อ.เมืองปาน
11	ตวยสอย คอยเต่าคำ	เมืองปานวิทยา อ.เมืองปาน
12	สืบสานตำนานพระธาตุคอยซาง	เมืองปานวิทยา อ.เมืองปาน
13	ป่าเวียงความทรงจำถิ่นวัฒนธรรมลุ่มน้ำจาง	สุนทรศึกษา อ.แม่ทะ
14	“คอยศักดิ์สิทธิ์” กับจิตศรัทธาชาวบ้านหนองผ้องคำ	สุนทรศึกษา อ.แม่ทะ
15	พระพุทธศีกากับวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของชุมชนบ้านคำ - ชุมชนบ้านปลายนา	โป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก อ.เมือง
16	ตามรอยวิถีชีวิตของชุมชนบ้านหนาคำ ในอดีต มาถึงบ้านเอี่ยมในวันนี้	โป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก อ.เมือง
17	สะพานโยงกับวิถีชีวิตของคนเมืองจาว	ประจักษ์รัฐธรรมคุณ อ.จาว
18	แกะรอยวัดแห่งแรกในอำเภोजาว	ประจักษ์รัฐธรรมคุณ อ.จาว
19	แม่ถอดวิทยาสถานศึกษาศูนย์รวมของชุมชน	แม่ถอดวิทยา อ.เถิน
20	วัดไหล่หินหลวง...จากปัจจุบันสู่ความทรงจำ...วิถีชุมชนไหล่หิน	ไหล่หินวิทยา อ.เกาะคา
21	สืบค้นประวัติโรงเรียนวิชานารี	วิชานารี อ.เมือง
22	กูก กูก ไก่ สู่การเรียนรู้ชุมชนลำปาง เขตอำเภอเมือง	วิชานารี อ.เมือง
23	ย้อนรอย อดีต...ปัจจุบัน ณ กำแพงเมืองเขลางค์	เทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) อ.เมือง
24	วัดพม่าในเขตเทศบาลนครลำปาง	เทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) อ.เมือง
25	ทำไมถึงวงเล็บ (บ้านเชียงราย)	เทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) อ.เมือง
26	3 หมู่ย้อนรอยตลาดมืดสู่ตลาดบริบูรณ์ปราการ	เทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) อ.เมือง
27	วิถีชีวิตคนประดู่มา จากอดีต...ปัจจุบัน	เขลางค์นคร อ.เมือง
28	ปูน! ปูน! สถานีนครลำปาง...สู่...กุฎกฐนกร	บุญวาทย์วิทยาลัย อ.เมือง
29	แก้วจาว ถนนแห่งชีวิต	บุญวาทย์วิทยาลัย อ.เมือง
30	“ย่านตลาดจีน” ความเจริญในความทรงจำ	ลำปางกัลยาณี อ.เมือง
31	“ตามรอยคุ้มเจ้าหลวงลำปาง”	ลำปางกัลยาณี อ.เมือง

“เล่าเหง้าฮึดฮอยป่าเวณี”

ลำดับ	ชื่อโครงการ	โรงเรียน
1	พิธีกรรมความเชื่อเรื่องการเลี้ยงผี กับวิถีชีวิตของชุมชนปงเตา อำเภองาว	ประชากรวิทยา อ.งาว
2	วิถีชีวิตคนอำเภอยางน้ำกับวัฒนธรรมการฟ้อนผีเมือง	วิชานารี อ.เมือง
3	ย้อนอดีตการเล่นผี ประเพณีบ้านเสา	แม่ออดวิทยา อ.เถิน
4	สืบสานตำนานการเข้าทรง “สู่ผีลง”	ห้างฉัตรวิทยา อ.ห้างฉัตร
5	ย้อนเวลาตามหา “เปรตพลี”	ห้างฉัตรวิทยา อ.ห้างฉัตร
6	ร่วมรู้ ร่วมสาน พิธีงานปอยบ้านเสา	ห้างฉัตรวิทยา อ.ห้างฉัตร
7	บ้านหลังสุดท้ายของชาวล้านนา	ปงแสนทองวิทยา อ.เมือง
8	ประเพณีล่องสะเปาแห่งแห่งแม่น้ำวังในวันยี่เป็ง	เทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) อ.เมือง
9	ย้อนรอย ความเชื่อ ความศรัทธา เจ้าปู่ันตาแห่งบ้านแม่มอก	แม่มอกวิทยา อ.เถิน
10	สืบสานภูมิปัญญา ปัญญาชาวบ้าน นำนมต์เมือง	แม่ออดวิทยา อ.เถิน
11	พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ วิถีชีวิตชาวเมืองปาน	วิชานารี อ.เมือง
12	ฮึดฮอยบ่อโง้งตำนาน บ่า เก้า	สบปราบพิทยาคม อ.สบปราบ
13	หอมกลิ่นกำข้าว เล่าเรื่องพิธีกรรม	สบปราบพิทยาคม อ.สบปราบ
14	เปิดประตูสู่ประเพณี “ตานข้าวใหม่”	บ้านสบป่าด อ.แม่เมะ
15	ประเพณีเก่าแก่ในชุมชน(ประเพณี “ตานข้าวใหม่”)	ปงแสนทองวิทยา อ.เมือง
16	สืบสานประเพณีตานก๋วยสลากชุมชนตำบล ปงแสนทอง	ปงแสนทองวิทยา อ.เมือง
17	ครูบาเจ้าวัดไหล่หินหลวงความเชื่อจากอดีตสู่ปัจจุบัน	ไหล่หินวิทยา อ.เกาะคา
18	ประวัตินและผลงานของครูบาคำปิ่น ปากาโร อริยสงฆ์ของจังหวัดลำปาง ยุคปัจจุบัน	บุญวาทย์วิทยาลัย อ.เมือง
19	ตามคิด... วิถีชีวิตของ ป้อหนาน	ประชากรวัฒนธรรมคุณ อ.งาว
20	ตามรอยวิถีชีวิตคนทำตุงชาววา	ประชากรวัฒนธรรมคุณ อ.งาว
21	คนแบกช้างที่แม่เมะ	แม่เมะวิทยา อ.แม่เมะ

“อยู่ดีกินม่วน”

ลำดับ	ชื่อโครงการ	โรงเรียน
1	ปฏิบัติการยัดข้าวควบ	แม่เมาะวิทยา อ.แม่เมาะ
2	เตาไม้ที่รอคอย	แม่เมาะวิทยา อ.แม่เมาะ
3	แกงฮังเล...อร่อยทะลุมิติของชุมชนบ้านกาดเมฆ บ้านสบค่อม และบ้านม้า	เทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) อ.เมือง
4	เก้าไม้เป็นเงิน	แม่สตันวิทยา อ.ห้างฉัตร
5	คร.หอมเมือง	เมืองปานวิทยา อ.เมืองปาน
6	เปิดตำนานถิ่นฐานตำบลบ้านขอ : หอมเมี่ยง	ทุ่งอุดมวิทยา อ.เมืองปาน
7	เปิดตำนานถิ่นฐานตำบลบ้านขอ : ตวยฮอยจักสาน สืบสานวัฒนธรรมตำบลบ้านเฮา	ทุ่งอุดมวิทยา อ.เมืองปาน
8	เปิดตำนานถิ่นฐานตำบลบ้านขอ : สายธารการเปลี่ยนแปลงด้านความบันเทิงจากรุ่นสู่รุ่นของชุมชนบ้านขอ	ทุ่งอุดมวิทยา อ.เมืองปาน
9	ย้อนรอยที่บนคอยป่าเหมี้ยง	เมืองปานวิทยา อ.เมืองปาน
10	สัมผัสเคียงสืบสานตำนานเมืองเถิน	เถินวิทยา อ.เถิน
11	แก้วโป่งข่าม มนต์ลี้ลับที่กำลังจางหาย	เถินวิทยา อ.เถิน
12	ภูมิพะญาสี่ล้อมผ้าทอบ้านเฮา	ทุ่งกว๋าววิทยาคม อ.เมืองปาน
13	ฮ่วมฮักษา ภูมิพญา ผ้าทอทุ่งกว๋าว	ทุ่งกว๋าววิทยาคม อ.เมืองปาน
14	หะดู่แเว...ภาษาไทลื้อ	เขลางค์นคร อ.เมือง
15	นักแกะลายรุ่นเดอะ	สุนทรศึกษา อ.แม่ทะ
16	สืบสานตำนานใบตาลกล่อ่งข้าว	ปงแสนทองวิทยา อ.เมือง
17	ภูมิปัญญาแกะสลัก วิถีชีวิตบ้านหลุก	บุญญาวาศ อ.เมือง
18	ครบเครื่องเรื่องช่างซอ (จั่งซอเพลง...บรรเลง แจ้ห่ม)	แจ้ห่มวิทยา อ.แจ้ห่ม
19	บอด้สะแลม รุ่นเก่า	ห้างฉัตรวิทยา อ.ห้างฉัตร

ยุววิจัย ควรค่าขยายผล

จากการดำเนินงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง นับตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการจนถึงวันนี้ ได้ขยายผลเข้าไปในระดับโรงเรียนและระดับชุมชน

- โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการได้ขยายผลไปสู่กิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ

- ชมรมยุววิจัย
- เครือข่ายการเรียนรู้ชุมชน
- การเรียนการสอนโดยกระบวนการวิจัย

- โครงการ Child Watch ภาคเหนือ ใช้ชุดความรู้ กระบวนการของยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ขยายผลไปสู่โครงการยุววิจัยสังคม โดยร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลตำบล สนับสนุนเด็กและเยาวชน ในสภาเด็กและเยาวชน ทำวิจัย

บทที่ 3

คือมือผู้เสียสละและความห่วงใยจากหัวใจ บนเส้นทางการเรียนรู้ : กลไกครูที่ปรึกษาและบริบทของยุววิจัย

การเดินทางพร้อมกระบวนการเรียนรู้ของยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางก้าวเดินบนเส้นทางการเรียนรู้อย่างเข้มแข็งด้วยพลังใจของตนเอง และยังได้รับพลังจากความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่าย บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและช่วยเสริมพลังใจ พลังความคิด และพลังในการศึกษาด้วยกระบวนการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ ครูที่ปรึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ ชุมชน และเครือข่ายผู้ปกครอง

กำลังใจจากครูที่ปรึกษา

“กำลังใจจากครูที่ปรึกษา” คือคำกล่าวที่อาจารย์สุพัตรา โสรสิงห์ (ธันวาคม 2551) ได้กล่าวถึงแนวทางในการเดินทางบนเส้นทางการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกับยุววิจัยโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) ไว้ในวันประชุมเสวนา โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง “บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” ในวันเสาร์ที่ 27 ธันวาคม 2551 ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารอาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และยังได้ใช้การให้กำลังใจเพื่อการเรียนรู้ของยุววิจัยมาจนถึงปัจจุบัน

บนเส้นทางการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 12 เดือน ผ่านกระบวนการประสานสายสัมพันธ์เรียนรู้ร่วมกัน 6 ลักษณะ นอกจากกำลังใจที่มีอยู่ในหัวใจครูที่ปรึกษาและพร้อมจะมอบให้แก่ยุววิจัยแล้ว วิธีการในการมอบกำลังใจและแนวทางในการเรียนรู้ร่วมกับยุววิจัยของครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง สรุปได้เป็น 4 แนวทาง ดังนี้

1. มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยสายใยครอบครัว
2. มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยแรงเสริมจิตวิทยา
3. มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยการย้ำเน้นวิชาการ
4. มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยการให้อิสระและคอยช่วยเหลือเมื่อทศ

แนวทางทั้ง 4 แนวทางดังกล่าวนี้ ไม่อาจจะนับเป็นจำนวนโรงเรียนได้ เนื่องจากครูที่ปรึกษาในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีแนวทางที่หลากหลาย แต่รวมอยู่ในแนวทางทั้ง 4 แนวทาง

มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยสายใยครอบครัว

แนวทางการให้คำปรึกษาและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของยุววิจัย แนวทางที่ 1 นี้ ปรากฏจากสถานการณ์แห่งการเรียนรู้ร่วมกันของยุววิจัยและครูที่ปรึกษาในบรรยากาศของครอบครัว ครูที่ปรึกษาจำนวนหนึ่งมีวิธีการที่ประทับใจประคองยุววิจัยให้ดำเนินงานวิจัยได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อยุววิจัยพบกับปัญหาจากข้อมูล อุปสรรคจากการรวมทีมยุววิจัยในบางคราวที่ไม่สามารถรวมทีมได้ตามความตั้งใจ อุปสรรคจากเวลาอันจำกัดเนื่องจากภาระรับผิดชอบการเรียนและงานของครอบครัว สายใยจากครูที่ปรึกษาช่วยเหลือเล็งเลียวหัวใจให้ยุววิจัยมีพลังต่อสู้ต่อไป

“แม่เจ้า จะยะจะใดต่อเจ้า น้องจะต้องไปเก็บข้อมูลต่อจะใดดี จะทนก่อนเจ้า” (ยุววิจัย ๑. กรกฎาคม 2552)

(แม่คะ แม่ครับ พวกเราจะทำงานวิจัยต่อไปอย่างไรจึงจะถูกต้องคะ/ครับ พวกเราจะต้องไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอย่างไรจึงจะได้ครบถ้วนสมบูรณ์คะ/ครับ จะทนกำหนดไหมคะ/ครับ"...ผู้วิจัย)

“น้อง ค่อย ๆ ยะ เนื่อลูก แต่บ่ดีลืมนที่หมู่เฮาเรียนรู้มา ความเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ และวิถีชีวิต” (ครูที่ปรึกษา. กรกฎาคม 2552)

(นักเรียน ค่อย ๆ ทำงานให้ดี ๆ นะลูก แต่อย่าลืมนที่พวกเราได้ไปร่วมเรียนรู้มา อย่าลืมนข้อมูลที่แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ และวิถีชีวิต"...ผู้วิจัย)

ยุววิจัยส่วนหนึ่งร่วมเรียนรู้เพื่อให้ได้ข้อค้นพบด้วยกระบวนการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จังหวัดลำปาง โดยมีกำลังใจจากครูที่ปรึกษาในความสัมพันธ์แบบ “แม่” สำหรับครูที่ปรึกษาผู้มีวิญญูติ และ “พี่” สำหรับครูที่ปรึกษาในวัยไม่เกิน 30 ปี บรรยากาศในการเรียนรู้และการทำงานวิจัยจึงเป็นบรรยากาศแบบครอบครัว ยุววิจัยและครูที่ปรึกษาสามารถเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างวันเวลาเรียนปกติ ในระหว่างพักกลางวัน และในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นครูที่มีภูมิลำเนาในบริเวณที่ไม่ไกลจากโรงเรียน หรือพักในบ้านพักของโรงเรียน ส่วนยุววิจัยนั้นเป็นยุววิจัยในชุมชนบริเวณที่ไม่ห่างไกลจากโรงเรียน แนวทางดังกล่าวนี้มีสายใยของความใกล้ชิด เป็นกันเอง ปราศจากความกลัวหรือวิตกกังวล เป็นพลังรักที่ทำให้ยุววิจัยเดินทางตามหา “ความเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ และวิถีชีวิต... บนความทรงจำร่วมกันที่ยุววิจัยในทีมสนใจ” อย่างมีความสุขและอบอุ่น

มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยแรงเสริมจิตวิทยา

“ครูครับ ผมหิวแล้วครับ ผมคิดอะไรไม่ได้แล้วครับ”

“ครูคะ หนูต้องไปเล่นกีฬาแล้วค่ะ พอแค่นี้ค่ะ”

“ครูคะ กล้องนี้ใช้อย่างไรคะ หนูขอลองเล่นกล้องนี้ก่อนนะคะ”

“ครูครับ ผมขอเล่นคอม ๑ ทดลองคอม ๑ ก่อน ยังไม่ต้องคุยเรื่องงานวิจัยได้ไหมครับ”

“ครูครับ ผมเหนื่อยแล้ว ร้อนแล้ว เดี๋ยวก่อนนะคะ”

“ครูครับ พ่อไม่ยอมให้ผมมาร่วมกิจกรรมยุววิจัย ๑ ครับ พ่ออยากให้ช่วยทำงานที่บ้าน”

“ครูครับ ผมมาร่วมกิจกรรมเก็บข้อมูลไม่ได้ครับ แม่กลัวว่าพ่อจะมาแย่งตัวผมไปครับ เพราะตอนนี้พ่อมาอยู่ที่ลำปางแล้วครับ”

“หนูมาร่วมกิจกรรมไม่ได้ค่ะ พ่อกับแม่ไม่ยอมให้หนูขาดเรียนพิเศษ”

“ผมขาดเรียนพิเศษไม่ได้จริง ๆ ครูสอนพิเศษไม่สอนชดเชยให้อีกครับ”

คำพูดข้อ ๆ จากยุววิจัยหลากหลายวัยทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างทางแห่งการเรียนรู้และดำเนินงานยุววิจัย ๑ เป็นอุปสรรคในการเดินทางเพื่อเรียนรู้และดำเนินงานยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของทีมยุววิจัย ๑ จังหวัดลำปางส่วนหนึ่ง หากไม่ได้รับการแก้ไข อุปสรรคดังกล่าวอาจทำให้กระบวนการเรียนรู้และดำเนินงานยุววิจัย ๑ หยุดนิ่งและล้มเหลว ครูที่ปรึกษาที่ประสบอุปสรรคเหล่านี้ ได้ใช้แนวทางเอื้ออารีด้วยแรงเสริมจิตวิทยา บางครั้งครูต้องเสริมกำลังใจ กำลังใจ ด้วยอาหารและขนมเพื่อให้อิ่มท้อง อิ่มใจ แล้วเรียนรู้และดำเนินงานยุววิจัยต่อไปได้ ในขณะเดียวกันครูให้ความสนใจในเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้และการดำเนินงานโครงการยุววิจัย ๑ หรือพยายามช่วยให้กำลังใจในเรื่องปัญหาครอบครัว อธิบายให้ผู้ปกครองมองเห็นคุณค่าของกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ครูต้องอธิบายให้ยุววิจัยตระหนักในคุณค่าของการเรียนรู้ในแนวทางยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่ามีความแตกต่างจากการเรียนพิเศษอย่างไร

“บ่อยครั้งที่ครูท้อ เหนื่อยมาก เพราะงานที่โรงเรียนก็เยอะมาก ๆ ยังดีที่ ผอ.สนับสนุนโครงการยุววิจัย ๑ เพราะในเรื่องของประวัติศาสตร์ โรงเรียนต้องดำเนินการให้เด็กนักเรียนเรียนอยู่แล้ว แต่พอร่วมเรียนรู้กับทีมประสานงานและนักวิชาการจากกรุงเทพ ๑ หลายท่าน ได้รับข้อคิดที่ดี ได้แลกเปลี่ยนกับครู โรงเรียนเรียนอื่น และที่สำคัญนักเรียนหลายคนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ดีขึ้น นักเรียนมีที่ยืนบนที่ยืนที่ดีมากขึ้น ไม่ใช่มีเฉพาะผลสอบในโรงเรียน พอใช้วิธีตะล่อม ไปร่วมเก็บข้อมูลกับนักเรียน นักเรียนเก็บข้อมูลได้ นักเรียนพูดว่า...ครูครับ ผมได้ข้อมูลแล้ว ผมจะเอาไปขออาจารย์และพี่ ๆ ยุววิจัย...ครูก็มีความสุข มีกำลังใจทำงานต่อ” (ครูที่ปรึกษา. กรกฎาคม 2552)

บรรยากาศในการเรียนรู้และการทำงานวิจัยด้วยวิถีทางจิตวิทยาให้มีความสุข คำนึงถึงความต้องการของยูววิจัยด้วยความเข้าใจในบริบทของวัย ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันในการเรียน การสอบเพื่อเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย จึงเป็นบรรยากาศแบบเป็นกันเองผสมผสานกับการกระตุ้นให้ยูววิจัยมีความรับผิดชอบเพื่อร่วมกระบวนการเรียนรู้และดำเนินงานยูววิจัย ๑ แบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่แล้วครูที่ปรึกษาจะเป็นครูที่มีภูมิลำเนาในเขตอำเภอเมือง ส่วนยูววิจัยนั้นเป็นยูววิจัยที่เรียนในอำเภอเมือง บ้านของยูววิจัยอยู่ในชุมชนที่หลากหลาย มีทั้งที่อยู่ในบริเวณที่ไม่ห่างไกลจากโรงเรียน และห่างไกลจากโรงเรียน และยูววิจัยส่วนหนึ่งเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีผู้ปกครองมารับ หรือกลับบ้านโดยรถโดยสารประจำ แนวทางดังกล่าวนี้มีวิธีการสร้างความสนใจเติมพลังการเรียนรู้ตามความสนใจของยูววิจัย เพื่อให้ยูววิจัยเดินทางตามหา “ความเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ และวิถีชีวิต...บนความทรงจำร่วมกันที่ยูววิจัยในทีมสนใจ” อย่างกระตือรือร้นและเปี่ยมด้วยความหวัง

มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยการย៉ำเน้นวิชาการ

“นักเรียนลองค้นหาข้อมูลจากเอกสาร หลักฐานอื่น ๆ และสัมภาษณ์อย่างมีหลักการ”

“นักเรียนลองศึกษาจากเอกสารงานวิจัยนี้ดู ลองดูวิธีการทางประวัติศาสตร์”

“รณัดหมายเวลามาพบกัน มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกัน”

“งานวิชาการไม่ได้ทำกันง่าย ๆ หนูต้องมีความพยายาม แล้วจะคิดตัวหนูจนถึงเรียนในมหาวิทยาลัยและทำงาน”

ครูที่ปรึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนหนึ่งใช้แนวทางการเสริมการเรียนรู้ด้วยการให้คำแนะนำงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการดำเนินงานยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เมื่อยูววิจัยเก็บข้อมูลมาได้ระยะหนึ่ง ครูที่ปรึกษาและทีมยูววิจัย ๑ นำข้อมูลมาพิจารณา วิเคราะห์ เมื่อพบกับปัญหา ก็ติดต่อประสานมายังทีมประสานงาน ขอให้ทีมประสานงานให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ ทาง E mail หรือการพบและเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมยูววิจัย ๑ ทีมอื่นในโรงเรียนเดียวกันและเครือข่ายโรงเรียนอื่น

เมื่อดำเนินงานยูววิจัย ๑ มาได้ระยะหนึ่ง ครูที่ปรึกษาแนะนำให้ทีมยูววิจัย ๑ นำเสนอข้อค้นพบเท่าที่ดำเนินการได้ในรูปแบบของหนังสือที่ทีมยูววิจัย ๑ ทดลองทำเอง หรือหนังสือเล่มเล็ก หรือหนังสือการ์ตูน เมื่อนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับทีมประสานงานและระหว่างทีมยูววิจัย ๑ ทั้งในโรงเรียนเดียวกันและต่างโรงเรียนแล้ว ก็นำไปพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการนำเสนอข้อค้นพบโดยไม่ย่อท้อต่อไป

มือที่เสียสละ กำลังใจเสริมการเรียนรู้ ด้วยการให้อิสระและคอยช่วยเหลือเมื่อท้อแท้

“ครูปล่อยให้ยูววิจัยเรียนรู้และดำเนินงานอย่างอิสระ เด็ก ๆ ก็รับผิดชอบ แต่เมื่อมีปัญหา เมื่อเด็ก ๆ มาปรึกษา ครูก็ร่วมเรียนรู้เพื่อช่วยประคับประคองเด็ก ๆ นักเรียนมีความสามารถ คิดสร้างสรรค์ได้เองในระดับหนึ่ง แต่พอถึงความลึกของข้อมูล ก็ต้องเข้ามาให้กำลังใจ เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาไปด้วยกัน”

แนวทางสุดท้ายนี้เป็นแนวทางที่มีครูที่ปรึกษาส่วนหนึ่งใช้ในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับทีมยูววิจัย ๙ ด้วยความเชื่อมั่นในพลังสร้างสรรค์ส่วนหนึ่งของยูววิจัย ในส่วนของการนำเสนอข้อค้นพบด้วยภาพร่างความคิดอย่างสร้างสรรค์ที่ยูววิจัยนำเสนอ แต่ยังไม่ได้รับข้อค้นพบที่แท้จริง ยูววิจัยทำได้ดีมาก เมื่อนำผลของการเรียนรู้และการดำเนินงานยูววิจัย ๙ ในระหว่างการเดินทางบนเส้นทางแห่งการเรียนรู้ มานำเสนอบางส่วนแล้ว ครูที่ปรึกษาต้องใช้กระบวนการคิดร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาข้อค้นพบที่ยังไม่ลุ่มลึกเพียงพอที่จะมองเห็น “ความเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ และวิถีชีวิต...บนความทรงจำร่วมกันที่ยูววิจัยในทีมสนใจ” ครูที่ปรึกษาจึงเข้ามาให้กำลังใจ เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาไปด้วยกันบนรากฐานของความเป็นวิชาการ เพื่อให้ยูววิจัยเดินทางต่อไปด้วยความระมัดระวังและแสวงหาข้อค้นพบที่สมบูรณ์บรรลุตามวัตถุประสงค์

4 ข้อคิด...วรรคทอง คู่ขนานกับแนวทางในการเรียนรู้ร่วมกับยูววิจัย

บนเส้นทางของการเรียนรู้ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 12 เดือน ผ่านกระบวนการประสานสายสัมพันธ์เรียนรู้ร่วมกัน 6 ลักษณะ และวิธีการในการมอบกำลังใจเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ร่วมกับยูววิจัยของครูที่ปรึกษาโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 4 แนวทางดังกล่าวนี้ ข้อคิดของครูที่ปรึกษาที่หล่อหลอมและแทรกซึมคู่ไปกับแนวทางทั้ง 4 มีดังนี้

1. “มอบกำลังใจ พบได้เสมอ เพื่อเรียนรู้และแก้ปัญหา”
2. “สนใจในเรื่องเดียวกัน คอยปัญหาได้สบายมาก”
3. “จุดประกายจากห้องเรียน สู่ความภาคภูมิใจในชุมชน”
4. “สัมผัสประสบการณ์จริง เรียนรู้วิชาการด้วยชีวิต”

“มอบกำลังใจ พบได้เสมอ เพื่อเรียนรู้และแก้ปัญหา”

หัวใจสำคัญของการเป็นครูที่ปรึกษาที่ทำให้เด็กประสบความสำเร็จได้ คือ ต้องถาม ต้องตามความก้าวหน้าของโครงการ และปัญหา โดยให้คำแนะนำ และช่วยเหลือ ตลอดจนเรียนรู้จากสิ่งที่เด็กได้มาไปพร้อมกัน แต่โดยมากจะเป็นปัญหาเพราะเป็นการทำงานกลุ่ม ส่วนงานที่ได้รับกลับมาจากเด็ก

อาจารย์จะช่วยตรวจสอบว่า มีจุดใดที่ยังขาดและการให้กำลังใจมีส่วนสำคัญมากในการทำงาน (นิตรชนก ต้อยศ. ธันวาคม 2551)

ในการดำเนินงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับโรงเรียน ทีมยุววิจัย ฯ ซึ่งยังไม่มีประสบการณ์การทำวิจัยและในบางทีมนั้น ยุววิจัยไม่ได้เรียนในชั้นเรียนเดียวกัน ประกอบกับโรงเรียนมีโครงการหลากหลายมากที่นักเรียนต้องช่วยดำเนินงาน ยุววิจัยไม่ค่อยมีเวลาว่างหรือยุววิจัยในทีมของตนเองมีเวลาว่างไม่ตรงกัน ครูจึงต้องนัดเด็กมาพบ และสอบถามความคืบหน้า เจอหน้าทุกวัน ตามทุกวัน (เครือวัลย์ หมอยา. ธันวาคม 2551)

การเรียนรู้และดำเนินงานยุววิจัย ฯ ที่ผ่านมา ครูมักตั้งคำถามกับเด็กว่า มีอะไรให้ช่วยเหลือบ้าง และเน้นให้เด็กได้ลองทำเอง แต่ให้กำลังใจด้วยการสอบถาม และกระตุ้นให้เด็กได้แนวคิดของตนเอง ซึ่งครูจะคอยสอบถามและให้คำแนะนำอยู่เสมอ (จินดา จันทร์หัตถ์. ธันวาคม 2552)

จากประสบการณ์ของครูที่ปรึกษา แม้ว่ายุววิจัยจะไม่กล้ามาคุย หรือปรึกษา ครูที่ปรึกษาจะใช้วิธีการเข้าไปหานักเรียนเอง โดยการใช้ทักษะ 5 ประการที่แฝงอยู่ในตัวนักเรียนเอง คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน และวิเคราะห์ ซึ่งหลักการสำคัญของครูที่ปรึกษา คือ การให้คำปรึกษาและให้กำลังใจ และพร้อมให้การสนับสนุน (มานะ ปัญญาแก้ว. ธันวาคม 2551)

ยุววิจัยจะมีกำลังใจหลังจากการเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมยุววิจัยอื่น ๆ นักวิชาการ และทีมประสานงาน เมื่อยุววิจัยมีเพื่อนร่วมเรียนรู้ จึงไปชักชวนเพื่อนมาสร้างทีมงาน และเขียนข้อเสนอโครงการ เมื่อเริ่มดำเนินการแล้วพบปัญหาก็ได้กำลังใจจากครูที่ปรึกษา ตลอดจนให้เวลาแก่ยุววิจัยได้มารายงานถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้มา ซึ่งยุววิจัยชอบที่จะได้ลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้ และทำให้ยุววิจัยมีความสนใจอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่สำคัญในบทบาทของที่ปรึกษา คือ การเสียสละของครู ในฐานะผู้อำนวยประโยชน์ของครู และอีกประการหนึ่ง คือ การเป็นกองเสบียงให้แก่ยุววิจัย ซึ่งคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวของครูเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ยุววิจัยมีพลังในการเรียนรู้และทำงานวิจัย (สุพัตรา โสรสิงห์ และอุทัย โสรสิงห์. ธันวาคม 2551)

ข้อคิดของครูที่ปรึกษา “มอบกำลังใจ พบได้เสมอ เพื่อเรียนรู้และแก้ปัญหา” ดังกล่าวนี้นี้มี “ครูเป็นหน่วยฐาน และสนับสนุน” เพื่อเรียนรู้ไปพร้อมกับยุววิจัย ดังบทกลอนที่ครูที่ปรึกษาท่านหนึ่งมอบให้ยุววิจัยและทีมประสานงาน ดังนี้

“อยาก   ค้นหาวิถีแต่เก่าก่อน
 ส่ง   คนใหม่คิดย้อนถึงความหลัง
 เสริม   ความภูมิใจให้เด็กมีพลัง
 สนับสนุน   และคอยลุ้นเป็นกำลังใจ
 เยาวชน   คนรุ่นใหม่ไฟแรงกล้า
 คน   ใจแกร่งหัวใจกล้าวัยใสใส
 แจ่ม   แต่อดคิดเป็นเช่นไร
 เรา   จะสืบด้วยวิจัยชุมชน” (ถวิล มิ่งสมร. ธันวาคม 2551)

“ภาพกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างครูที่ปรึกษากับแนวทางการสนับสนุนยูววิจัย”

“สนใจในเรื่องเดียวกัน คอยปัญหาได้สบายมาก”

ข้อคิดสำคัญประการหนึ่งในการเสริมพลังใจแห่งการเรียนรู้และดำเนินงานวิจัย คือ การร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ ร่วมทำงานในเรื่องที่สนใจเหมือนกัน **ครูมีความสนใจร่วมกันกับนักเรียน** จุดมุ่งหมายของ กระบวนการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ไม่เน้นเฉพาะยูววิจัยที่มีผลการเรียนดีเท่านั้น ครูที่ปรึกษา บางท่านได้ลองชักชวนเด็กที่เคยมีปัญหา มาสร้างจุดยืนให้แก่เด็กกลุ่มนี้ และการเริ่มต้นทำงานวิจัย ยัง

ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กด้วย ซึ่งการทำวิจัยกับครูที่มีวัยใกล้เคียงกับเด็กก็ช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปได้ง่ายขึ้น (วสันต์ สายเหมย, ธันวาคม 2551)

ในฐานะของการเป็นที่ปรึกษา นอกจากสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมในประเด็นเดียวกัน มีจุดร่วมกันแล้ว การนำประเด็นสนใจทางวิชาการมาเชื่อมโยงกับการให้ความสำคัญและให้โอกาสกับเด็ก และให้เวลากับเด็กในการปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหา ช่วยก่อเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข และยั่งยืน เมื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลหลายครั้งและยังไม่ได้รับข้อมูลที่ตั้งเป้าหมายไว้ ยูววิจัยก็ไม่เกิดความท้อหรือเบื่อหน่าย หลังจากลงพื้นที่อีกครั้งและอีกครั้ง อาจจะได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากที่ตั้งเป้าหมายไว้ และนำไปสู่การสร้างความรู้ภาคภูมิใจให้แก่ทีมงานยูววิจัย (ดวงจันทร์ จันทะมาลา, ธันวาคม 2551)

ยูววิจัยส่วนหนึ่งมาจากครอบครัวที่ขาดโอกาสในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านฐานะการเงิน ความอบอุ่น สมบูรณ์พร้อมในครอบครัว และความรู้ทางวิชาการ เด็กนักเรียนจำนวนมากมีปัญหาจากครอบครัว ทางโรงเรียนพยายามนำเด็กนักเรียนที่มีปัญหาครอบครัว เช่น ขาดพ่อ แต่มีแรงขับเคลื่อนบวก สามารถเรียนได้ดี มีผลการเรียนดี มาเรียนรู้ร่วมกับนักเรียนที่มีปัญหาครอบครัว พฤติกรรมการเรียน และผลการเรียน นักเรียนและครูของโรงเรียนดีใจมากที่มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับโครงการยูววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง มีโอกาสได้รับฟังแนวคิดในเรื่องของการเรียนรู้และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจาก นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังขยายวิธีการเรียนการสอนแบบที่ร่วมเรียนรู้กับโครงการยูววิจัย ๑ ให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน (สุพัตรา ไตรสิงห์, พฤศจิกายน 2551)

ข้อคิดของครูที่ปรึกษา “สนใจในเรื่องเดียวกัน คุยปัญหาได้สบายมาก” ดังกล่าวนี้นี้ “ครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศให้น่าสนใจ มีความกระตือรือร้น” เพื่อเรียนรู้และแก้ไขปัญหาไปพร้อมกับยูววิจัย

บทบาทของครูที่ช่วยผลักดันให้การดำเนินงานโครงการยูววิจัย ๑ ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง คือ การประชาสัมพันธ์ให้ยูววิจัยและผู้ปกครองทราบความสำคัญของโครงการ ขอความร่วมมือจาก คณะครู และโรงเรียน ช่วยเติมเต็มความรู้ต่าง ๆ ที่สำคัญ ครูต้องมี ความกระตือรือร้น ที่จะทำให้เด็กอยากมีส่วนร่วม ดังนั้น หากสามารถ สร้างความสนใจ และความสำคัญ ให้กับทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องได้ ความช่วยเหลือและข้อมูลต่างๆ ก็จะหลั่งไหลมาอย่างมากมาย แล้วจึงกระตุ้นและผลักดันให้เด็กได้ลอง แก้ไขปัญหานั้นด้วยตนเอง ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้น ให้ถือว่า ปัญหาไม่ได้มีไว้กลุ้ม แต่มีไว้แก้ ซึ่งอาจต้องอาศัยการพูดคุย และแลกเปลี่ยนกันระหว่างคณาจารย์และนักเรียน และต้องตั้งคำถามเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การดำเนินงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม (ละเอียด สุขจิตต์, มิถุนายน 2552)

“ภาพกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างครูที่ปรึกษากับแนวทางการสนับสนุนยูววิจัย”

“จุดประกายจากห้องเรียน สู่ความภาคภูมิใจในชุมชน”

ด้วยความรักนักเรียน และความศรัทธาในบทบาทของครูที่ปรึกษา ครูที่ปรึกษากลุ่มหนึ่งจึงได้ชักชวนนักเรียน ให้ลองทำโครงการด้วยการพูดคุยกับคนในหมู่บ้าน และนำความรู้ที่ได้นั้นมาสร้างประโยชน์ให้แก่โรงเรียนด้วยความตั้งใจอย่างแท้จริง ครูที่ปรึกษาจึงต้อง **ลุยไปกับนักเรียน** และบางครั้งเฝ้าอยู่ห่างๆ เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือเมื่อยูววิจัยมีปัญหา (ปารมี สุปินนะ. เมษายน 2552)

ครูที่ปรึกษาส่วนหนึ่งจุดประกายความคิดด้วยการพูดคุยกับยูววิจัยในชั้นเรียนในลักษณะของการพูดคุยกันเป็นกลุ่มเพื่อจุดประกายความคิด จุดประกายให้ยูววิจัยได้ประยุกต์ หรือเจาะลึกเรื่องราวในชุมชนของตนเอง โดยใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ในการเรียนรู้ ร่วมกับการดำเนินงานโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หลังจากการลงพื้นที่ เด็กจึงได้ประกายความคิดมาเริ่มตั้งคำถามมากขึ้น และใช้หลักการตั้งผู้ประสานงานกลุ่มเพื่อให้เด็กสามารถทำงานเป็นกลุ่มได้ (ขนิษฐภรณ์ พรหมปลูก. ธันวาคม 2551)

การเรียนรู้ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเริ่มต้นจากห้องเรียนสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ทว่า พลังแห่งการให้กำลังใจของครูที่ปรึกษาที่เป็นคนในชุมชน สร้างความภูมิใจในท้องถิ่นของยูววิจัย เป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้ยูววิจัยด้วยความสนใจใคร่รู้ความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น และมีความยั่งยืนด้วยการต่อยอดให้ยูววิจัยเกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ (ธีรภัทร ลำดี ปิยณัฐ หรั่งรอด และมานะ ปัญญาแก้ว. ธันวาคม 2551)

ข้อคิดของครูที่ปรึกษา “จุดประกายจากห้องเรียน สู่ความภาคภูมิใจในชุมชน” ดังกล่าวนี้มี “ครูเป็นผู้แนะนำให้ยูววิจัยตระหนักถึงสายสัมพันธ์ระหว่างการเรียนในห้องเรียนที่สานต่อไปยังการเรียนรู้ในคุณค่าของแหล่งความรู้และวิถีชีวิตของชุมชนที่ควรค่าแก่ความภาคภูมิใจ” เพื่อเรียนรู้และดำเนินการโครงการยูววิจัย ฯ ด้วยความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง

“ภาพกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างครูที่ปรึกษากับแนวทางการสนับสนุนยูววิจัย”

“สัมผัสประสบการณ์จริง เรียนรู้วิชาการด้วยชีวิต”

ครูที่ปรึกษาส่วนหนึ่งมีแนวคิดในเรื่องของการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การคิดคนเดียวนั้นไม่อาจดำเนินการเรียนรู้วิจัยได้สำเร็จ ต้องหาคนมาช่วยมองด้วยกัน มาคุยกันถึงปัญหาที่สนใจร่วมกัน ต้องถือว่า งานของชาวบ้านคือ งานของเรา แล้ววิเคราะห์สาเหตุ การเรียนรู้เช่นนี้ เป็นลักษณะของ PBL (problem based learning) จนนำไปสู่การทำหนังสือด้วยฝีมือของยูววิจัยเองซึ่งถือเป็นการกระทำที่ยิ่งใหญ่ เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการเตรียมความพร้อมของยูววิจัยในระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้น นอกจากนี้ การทำวิจัยท้องถิ่นยังเป็นไปเพื่อสร้างสายใยในชุมชนด้วยและเป็นการสร้างเวทีให้แก่วัยรุ่นได้มาเรียนรู้ร่วมกัน

“หนูฟังแล้วหนูลืม หนูเห็นแล้วหนูจำ หนูทำแล้วหนูเข้าใจ จากการลงพื้นที่ ทำให้พบว่าชาวบ้านมีความรู้ความสามารถที่ปัญญาใดๆ ก็ไม่สามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้น ในการทำวิจัย ต้อง คิดเอง ทำเอง ตามศักยภาพของเรา โดยเริ่มต้นจากตนเองแล้วจึงขยายผลไปยังคนอื่น ๆ เป็นการรวมกลุ่ม แล้วจึงหาเครือข่าย เพื่อให้มีแรงใจที่จะเดินต่อ ปัญหาประการหนึ่งของยูววิจัยในเมือง คือ ไม่ค่อยมีเวลา แต่ครูสามารถกระตุ้นหรือเป็นแรงใจให้เขาทราบให้ได้ว่า เขาจะได้อะไรบ้างจากการทำงานนั้น เช่น ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น องค์ความรู้ใหม่ที่ไม่เคยเห็นมาก่อน และรางวัล ตลอดจนทักษะในการวิจัยที่ส่งเสริมให้คิดเป็น ทำเป็น เพราะมีความเข้าใจในกระบวนการซึ่งสั่งสมมาจากการทำงานจริง ดังนั้น บทบาทของครูที่สำคัญ คือ การกระตุ้นให้เด็กอยากรู้ และอยากทำ ในลักษณะของ “การระเบิดจากข้างใน” ส่วนประสบการณ์ในการทำวิจัยนั้น ถือว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่ง แต่ที่สำคัญ คือ หัวใจ ที่ต้องเปลี่ยนจาก ครูผู้เสพ เป็นครูผู้สร้าง (ทิพยา จิวกิตติศักดิ์กุล, ธันวาคม 2551)

โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะช่วยให้นักเรียนได้รับโอกาสในการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง อีกทั้งยังสร้างความสัมพันธ์ด้วยการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ทำให้เด็กได้รับความ

เอื้อเพื่อ ความมีน้ำใจ และได้ฝึกความเป็นผู้นำ การเข้าสังคมในชุมชนของตนเอง และผู้สอนก็ได้เรียนรู้ จากเด็กไปพร้อมกัน (แจ่มศิริ พานทอง, ธันวาคม 2551)

“ภาพกิจกรรมการร่วมเรียนรู้ระหว่างครูที่ปรึกษากับแนวทางการสนับสนุนยูววิจัย”

ข้อคิดของครูที่ปรึกษา “สัมผัสประสบการณ์จริง เรียนรู้วิชาการด้วยชีวิต” ดังกล่าวนี้น สอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการทางการศึกษาและการวิจัย ดังนี้

ดร.อมรวิชัย นาคทรพ (2551) ได้กล่าวถึงข้อคิดของคุณครูท่านหนึ่ง จากประสบการณ์การพูดคุยกับคุณครูที่ ดร.อมรวิชัย นาคทรพ นานิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปเรียนรู้ในสถานการณ์จริง

“เป็นครูนี้เท่ มือของครูนี้เองที่เป็นมือแรกจับมือลูกศิษย์ให้เขียนหนังสือได้ เด็ก ๆ เขียนหนังสือได้จากมือของครู วิทยุณครูอยู่ในตัวลูกศิษย์เป็นร้อยเป็นพันคน ครูมองเด็กเหมือนอะไร ครูมองเด็กเหมือนต้นไม้ ถ้าเขาเป็นหญ้าขอให้เขาเป็นหญ้าที่ดี ต้องสร้างความอดทนให้เด็ก ถ้าเด็กจะเป็นไม้อื่นต้น ต้องเป็นต้นไม้มันที่ดั่งลำให้ตรง ครูต้องมองให้ออกว่าเด็กคนไหนเป็นต้นไม้มันแบบไหน ไม่ว่าเด็กจะร้ายเพียงใด หน้าที่ของครูต้องทำความร้ายของเด็กให้จางลงในเวลาที่ทันเหตุการณ์ เป็นพลเมืองที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้ ความเป็นครูมีความสุขมาก”

มือของครู จิตวิญญาณของครู มีพลังสร้างเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้เพียงใด บทเรียนความจริงจากประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์ใคร่ครวญด้วยแนวคิดที่ถูกต้อง เป็นพลังสำคัญในการสร้างเยาวชนให้มีความรัก ความภาคภูมิใจ และความปรารถนาจะรักษา พัฒนาสังคมท้องถิ่นของตนเองได้เพียงนั้นเช่นกัน

“งานวิจัยเป็นการสร้างความรู้ งานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็เป็นการสร้างความรู้และอาจไปต่อเติมความรู้ที่ผู้ใหญ่สร้างไว้แล้ว เติมนิสันให้สิ่งที่ผู้ใหญ่คิดค้นไว้แล้ว...หัวใจของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ตรงที่จะทำอะไรให้ “ต่อมเอ๊ะ” แฉก และพวกเราจะกลายเป็นคนมีพลังที่สูงมากสำหรับชาติบ้านเมือง ไม่ใช่เป็นคนที่ได้รับสิ่งที่มีอยู่อย่างที่เป็นที่เห็นเพียงเท่านั้น กลายเป็นคนที่ไม่ได้รับทุกอย่างเพียงเท่าที่เห็นเท่าที่เป็นอยู่เท่านั้น แต่มีคำถามดี ๆ สำหรับสิ่งรอบตัวเสมอ สิ่งต่าง ๆ เรื่องราวต่าง ๆ ที่สงสัยมากมายอาจมีอยู่ในตัวน้อง ๆ เองก็ได้ มองเห็นคุณค่าบุคคลรอบตัว สิ่งต่าง ๆ รอบตัวมากขึ้น มองเห็นว่าคุณปู่คุณย่า คุณตาคุณยายสวยขึ้น เรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ มีความน่าสนใจ มีหัวใจที่จะเรียนรู้สิ่งรอบตัว...ผมทำงานเรื่องการศึกษา ผมเชื่ออย่างสนิทใจว่า การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการสร้างความรู้ด้วยตัวเอง เรียนรู้ด้วยตัวเอง สร้างความรู้ด้วยตัวของเราเอง ด้วยฉันทะ ด้วยความสุขใจ และความพอใจ อย่าให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเรียนรู้ด้วยความทุกข์ แต่ขอให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นกระบวนการของฉันทะ ของความสุข ที่เปิดประตูออกไปสู่โลกกว้าง เปิดห้องเรียนที่ยิ่งใหญ่ เปิดประตูโรงเรียนออกไปหาห้องเรียนในชีวิตจริง จากตำราที่พูดไม่ได้ไปสู่ตำราที่พูดได้ ด้วยความสุขที่แท้จริง คือเปิดห้องเรียนไปสู่ชีวิตจริง เปิดตำราไปหาความรู้จากตำราของผู้ใหญ่หลายช่วงอายุ...” (อมรวิชัย นาคทรพ. 2551)

กระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ผ่านการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเยาวชน จึงเป็นการเรียนรู้เรื่องราวเพื่อให้รู้จักความเป็นมาของตนเองและท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยกระบวนการวิจัยของเยาวชน จึงเป็น

การศึกษาความรู้และสำนึกทางประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างอัตลักษณ์และศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากหากขาดการศึกษาและสืบทอดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไปสู่เยาวชนแล้ว ประวัติศาสตร์เรื่องราว และวิถีวัฒนธรรมอันมีคุณค่าก็จะถูกลืมและเลือนหายไปกับการเดินทางของเวลาและกระแสโลกาภิวัตน์

“การส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่ากับเยาวชน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้ได้ใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นพื้นที่การเรียนรู้ของโรงเรียน โดยมีชุมชนเป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ และเป็นการส่งเสริมบทบาทการทำงานร่วมกันของคนรุ่นเก่า เยาวชน นักเรียน ครู โรงเรียน และชุมชน ที่ช่วยส่งเสริมความรักความผูกพันโดยมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างกัน

โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงมิได้เป็นเพียงการเรียนรู้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่ยังเป็นพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนเชื่อมโยงความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่น เชื่อมโยงปัญหาปัจจุบันกับความเป็นมาของท้องถิ่นให้รู้ที่มาที่ไปของตนเอง เกิดความสำนึกในตนเองและคุณค่าทางสังคมวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น” (ภาพยนตร์สารคดีประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เส้นทางสู่อนาคต. สถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2550)

กำลังใจจากผู้บริหารสถานศึกษา

“ผมยินดีมากที่เด็กนักเรียนและคุณครูของโรงเรียนได้มีโอกาสทำวิจัย ร่วมโครงการกับ สกว. และราชภัฏลำปาง โรงเรียนโป่งหลวง ฯ ของเราเป็นโรงเรียนเล็ก ๆ ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง ก็ไม่เหมือนโรงเรียนใหญ่ ๆ การที่เด็กและครูมีโอกาสทำวิจัย ผมสนับสนุนเต็มที่ครับ” (บุญทวี วิทยาคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนโป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก. มีนาคม 2552)

“ดิฉันรู้สึกยินดีที่นักเรียนของเราร่วมโครงการวิจัย ที่จริงมีโครงการหลายโครงการเข้ามาในโรงเรียน ตั้งใจจะถามอาจารย์เหมือนกันในประเด็นความสุขของเด็กนักเรียน แต่อาจารย์พูดอธิบายมาแล้ว ดิฉันก็เข้าใจ เพราะไม่ต้องการให้นักเรียนได้รับความกดดัน ไม่ใช่ว่า โครงการวิจัยต้องการผลของงานวิจัย แล้วทำอย่างไรก็ได้ให้ได้ผลงานวิจัย โดยไม่คำนึงถึงเด็ก ดิฉันมีแนวคิดว่าการเรียนรู้ของเด็กนั้น เด็กควรเรียนรู้อย่างมีความสุข ไม่ใช่ว่าทำอย่างไรก็ได้ให้ได้ผลงาน เด็กนักเรียนอยู่กับเรา เราก็ต้องดูแล เมื่อได้รับฟังแนวคิด แนวทางของโครงการยุววิจัยที่จะให้เด็กเรียนรู้การทำงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ควบคู่กับการเรียนรู้อย่างมีความสุข ดิฉันก็เข้าใจและยินดีที่เด็กจะเข้าร่วมโครงการ” (เบญจวรรณ ไกรวุฒินันท์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย. เมษายน 2552)

“ผมดีใจมากครับที่โรงเรียนเล็ก ๆ เด็ก ๆ ที่อยู่ห่างไกลเมืองที่แทบจะไม่มีโอกาสเรียนรู้ วิทยาการทันสมัย อุปกรณ์การเรียนดี ๆ ได้มีโอกาสเรียนรู้การวิจัยเรื่องดี ๆ จากท้องถิ่นของตนเอง” (สมเกียรติ นันทาคี ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่มอกวิทยา. กรกฎาคม 2552)

กระบวนการประสานสายสัมพันธ์ร่วมเรียนรู้โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ดำเนินมาได้ตลอดระยะเวลา 12 เดือน ยุววิจัยและครูที่ปรึกษามีกำลังใจก้าวเดินตามหาข้อค้นพบตามเป้าหมายโครงการที่ตั้งไว้โดยไม่ท้อแท้ นั่น ปัจจัยเสริมสำคัญปัจจัยหนึ่งคือกำลังใจจากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา 24 โรงเรียน มีแนวคิดเช่นเดียวกับตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษาดังที่แสดงทัศนะมาข้างต้น

ความรักในนักเรียนของโรงเรียน ความห่วงใยในเรื่องสุขภาพกาย สุขภาพจิตของนักเรียน ความปรารถนาให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้งานวิจัยและคุณค่าของความรู้ในชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งความเชื่อมั่นในโครงการวิจัยของสถาบันรามจิตติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงเป็นพลังสำคัญที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องของเวลาและสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นกำลังใจให้ยุววิจัยและครูที่ปรึกษาดำเนินกระบวนการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางอย่างต่อเนื่อง

“ภาพกิจกรรมการประสานสายสัมพันธ์กับผู้บริหารสถานศึกษา”

กำลังใจจากนักวิชาการ

“คุณครูดีใจที่มีโอกาสทำงานร่วมกับ สกว. ท่านอาจารย์อมรวิรัช และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง อยากให้นักเรียนมีโอกาสดูความคิดเห็น ร่วมกันคิด กล้านำเสนอความคิด และมีโอกาสได้รับความรู้ พุศุขแลกเปลี่ยนความคิดกับทีมงานของ สกว. ในทุกกิจกรรมที่มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับ นักวิชาการของโครงการยุววิจัย ฯ สถาบันรามจิตติ และ สกว. เด็ก ๆ ตื่นเต้นที่ได้มีโอกาสแบ่งกลุ่ม พุศุขกับพี่ ๆ อาจารย์จากกรุงเทพ ฯ ซึ่งน้อยมากที่เด็ก ๆ จะมีโอกาสเช่นนี้” (ละเอียด สุขจิตต์. เมษายน 2552)

“อยากให้เด็กนักเรียนใน โรงเรียนมีโอกาสเรียนรู้ ครูเองก็จะได้เรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และการทำวิจัยไปด้วย โรงเรียนโป่งหลวง เป็นโรงเรียนเล็ก ๆ มีนักเรียนเพียง 200 คน เด็กนักเรียนอยู่ไกลแหล่งเรียนรู้และส่วนใหญ่ยากจน เด็ก ๆ ดีใจที่วันนั้น (วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551) มีโอกาสพุดคุยกับพี่ ๆ นักวิชาการจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะท่านอาจารย์ ดร.อมรวิรัช ที่เด็ก ๆ ภูมิใจมาก เด็ก ๆ จำชื่อท่านไม่ได้ บอกว่า ท่านอาจารย์เก่ง ๆ ที่มีहनวนิด ๆ มานั่งคุยที่กลุ่มของหนูด้วย” (มานะ ปัญญาแก้ว. พฤศจิกายน 2551)

“ทางโรงเรียนดีใจมากที่นักเรียนของเราได้มีโอกาสไปประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับ นักวิชาการและ โรงเรียนอื่น ๆ ทางโรงเรียนอยากให้ทีมของอาจารย์มาเยี่ยมและให้คำแนะนำแก่ พวกเรา ทีมของยุววิจัย ฯ มาได้บ่อย ๆ นะคะ เรามีห้องประชุมเตรียมไว้ให้ เด็ก ๆ เอง ก็จะได้ตื่นตัว และมีความเชื่อมั่นเรียนรู้กับคุณครูได้มากขึ้น ทางโรงเรียนขอเพียงให้เด็ก ๆ มีโอกาสเรียนรู้ มีโอกาส เข้าร่วมประชุมเพื่อพัฒนานักเรียนและสร้างความเข้าใจให้คุณครู เราก็พอใจแล้วค่ะ เรายินดีสนับสนุนให้นักเรียนทำวิจัย นักเรียนของเราอาจจะไม่เก่งถึงขั้นได้รับทุนวิจัย เราขอเพียงให้เด็กได้เรียนรู้ค่ะ” (ดร. วิณา หาญใจ ผู้อำนวยการ โรงเรียนวิชานารี. พฤศจิกายน 2551)

“ตอนนี้ นักเรียนในระดับมัธยมทั้งตอนต้นและตอนปลาย สนใจแต่เรื่องเรียนพิเศษ กลัวว่าจะ สอบได้คะแนนไม่ดี พี่พยายามจะเน้นกระบวนการเรียนการสอนแบบวิจัย ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการ ลงมือปฏิบัติจริง พี่เป็นอาจารย์สอนสาระวิทยาศาสตร์ แต่มีความสนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และศิลปะ โดยเฉพาะของจังหวัดลำปาง พอชวนนักเรียนสายวิทย์ เข้าร่วมโครงการ ยุววิจัย ฯ เด็ก ๆ สนใจ พี่ก็ดีใจมาก เด็ก ๆ ดีใจมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิชาการหลายท่านและ นักเรียนจากหลายโรงเรียน เด็ก ๆ รู้สึกตื่นเต้นที่เรื่อง ตลาดจีน ที่นักเรียนส่งข้อเสนอโครงการไป ในที่ ประชุมได้นำมายกตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะแก่เด็ก ๆ เด็ก ๆ อยากทำเพราะส่วนหนึ่งเด็ก ๆ บอกว่า เขาเป็นคนลำปาง และบางคนมีเชื้อสายจีนปนกับไทย และเกิดในลำปาง เด็ก ๆ อยากทำ” (ทิพยา จิวกิตติศักดิ์กุล. เมษายน 2552)

“การทำงานวิจัยร่วมกับ สกว. เท่าที่ผมเคยร่วมงานวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ จนถึงวันนี้ที่ได้พูดคุยกับทีมของอาจารย์ ผมรู้สึกว่าการเรียนรู้ร่วมกับ สกว. ทำให้เรากล้าหาญ กล้าคิดนอกกรอบ ไม่ใช่ทำเพียงตามคำสั่ง หรือทำให้เสร็จสิ้นเห็นแต่ผลงานเท่านั้น การทำงานกับ สกว. ยังทำให้เรากล้าคิดวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ความล้มเหลวจากทุกอย่างที่เราได้ทำ แล้วเกิดเป็นบทเรียนเพื่อเรียนรู้ ทำให้เราอยากเรียนรู้ต่อไปเรื่อย ๆ โดยไม่กลัวความล้มเหลว ทำให้เกิดความกล้าหาญที่จะนำความผิดพลาดมาศึกษาต่อ กล้าบอกผู้อื่นว่าเราพบอุปสรรค แต่เราไม่ท้อที่จะเรียนรู้เพื่อแก้ไขอุปสรรค และถ้านักเรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการแบบนี้ตั้งแต่เล็ก ๆ เขาจะเป็นผู้กล้าหาญที่จะเรียนรู้จากคนอื่นและด้วยตนเองตลอดชีวิต” (วรัญญู เรือนคำ, พุศจิกายน 2551)

“ทางโรงเรียนทุ่งอุดมวิทยา เห็นความสำคัญของการเรียนรู้แบบโครงงานวิจัย และดีใจที่มีโอกาสได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมประสานงาน นักวิชาการจากสถาบันรามจิตติ และ สกว. เด็ก ๆ ตื่นเต้นที่มีโอกาสพูดคุยกับท่านอาจารย์อมรวิรัช เด็กหลายคนที่มีโอกาสซักถามพูดคุยกับนักวิชาการ ตื่นเต้นและดีใจมาก วันนี้พวกเราตั้งใจจะพยายามปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอโครงการยูววิจัย ๑ ให้ดีที่สุด ปัญหาคือพื้นฐานความรู้ทางการวิจัยและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังมีไม่เพียงพอ แต่จะพยายามให้ดีที่สุด” (เอกชัย เปี้ยอุ๊ด, สายพิน มีมาก, ธิปไตย รุ่งเลิศ และทักษิณีย ยศสุรินทร์, พุศจิกายน 2551)

“หนูดีใจที่มีโอกาสพูดคุยกับท่านอาจารย์ที่มีหมวด (หมายถึงท่านอาจารย์ ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ) ท่านเป็นคนเก่ง ท่านแนะนำหนูเกี่ยวกับเรื่อง ดุงชาววา มากมาย หนูดีใจที่มีโอกาสพูดคุยกับอาจารย์ที่มีความรู้สูง ๆ” (ทีมยูววิจัย “ตามรอยวิถีชีวิตคนทำดุงชาววา”. พุศจิกายน 2551)

คุณครูสุพัตรา ไสรสิงห์ โรงเรียนเทศบาล 4 บ้านเชียงราย (กรกฎาคม 2552) ได้แสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์และปัญหาในการเรียนรู้ร่วมทีมยูววิจัย ๑ ของโรงเรียนเทศบาล 4 และความเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์เมื่อทีมยูววิจัยและครูที่ปรึกษามีโอกาสร่วมเรียนรู้กับนักวิชาการในกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดียูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โรงเรียนทำหนังสือวัฒนธรรม” วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552 ดังนี้

“ยูววิจัยของโรงเรียนเป็นนักเรียน ม.ต้น และหลายคนมีภาระรับผิดชอบเรื่องงานที่บ้านค่อนข้างมาก บางครั้งก็ท้อใจในเรื่องการไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม บอกครูว่า...แค่นี้ พอแล้วละครู อยากไปทำกิจกรรมชุมนุมการต่อเลโก การเล่นเกม มากกว่า สนุกกว่า ครูต้องใช้วิธีหลอกล่อหลายอย่างพานักเรียนไปเก็บข้อมูลตอนเย็น หรือวันเสาร์ วันอาทิตย์ แต่ถ้าถามว่าทำไมครูยังต้องทำอยู่ โรงเรียนเทศบาล 4 มีโครงการยูววิจัย 6 โครงการ ยอมรับว่าเหนื่อยเหมือนกัน แต่ที่ครูของทีมยูววิจัยร่วมกันทำต่อไปเพราะมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดีของเด็กนักเรียนซึ่งหลายคนมีปัญหาของนักเรียนเองมาก นักเรียนยังชอบทำงานยูววิจัย แม้บางครั้งจะจ้อแสบบ้าง ครูสรุปได้เลยว่า เด็ก ๆ จะอยากเรียนรู้

หรือไม่ มาจากการให้กำลังใจ การร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาของเด็ก เห็นได้ชัดจากเมื่อชุมชนเอ็นดูเด็ก เด็กได้รับเอกสารหลักฐานจากชุมชน เช่น ภาพถ่ายของผู้สร้างวัดศรีชุม เอกสารเก่าแก่เกี่ยวกับตลาดมืดที่ผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนจะทิ้งแล้ว พ่อเด็ก ๆ ไปถามข้อมูล ผู้เฒ่าผู้แก่เอ็นดูเด็ก ๆ และมอบให้เด็ก ๆ เป็นถุงใหญ่ เด็ก ๆ ภาควมใจมาก ยิ่งพอโรงเรียนทำหนังสือวันธรรมมา เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ร่วมกับพี่ ๆ คุณครู โรงเรียนทำหนังสือ ที่เป็นวัยรุ่นและเป็นนักวิชาการด้วย เหมือนเติมต่อไฟในหัวใจเด็ก ๆ เด็ก ๆ อยากเป็นคนเก่ง คนดีอย่างพี่ ๆ คุณครู โรงเรียนทำหนังสือ ครูสุพัตราเองก็เรียนรู้จากโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้เองว่า การสร้างให้เด็ก ๆ อยากเรียนรู้และมีกำลังใจเรียนรู้แม้จะมีอุปสรรคครูต้องอยู่เคียงข้างเด็ก เด็ก ๆ จะไม่ได้เพียงความรู้ แต่ยังได้รับมุมมองของความคิด ความรัก และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป”

คุณครูทิพย์ จิวกิตติศักดิ์กุล โรงเรียนลำปางกัลยาณี, คุณครูละอียด สุขจิตต์ โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย, คุณครูวันเพ็ญ ประมาธ โรงเรียนวิชานารี, คุณครูมานะ ปัญญาแก้ว โรงเรียนโป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก, คุณครูสุพัตรา ไสรสิงห์ โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย), คุณครูดวงจันทร์ จันทะมาลา โรงเรียนเมืองปานวิทยา, คุณครูปิยะณัฐ หรั่งรอด โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ และคุณครูฉวีล มิ่งสมร โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา (กรกฎาคม 2552) ได้ให้ข้อมูลในลักษณะเดียวกันว่า

“กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันครั้งนี้ เด็ก ๆ ตื่นเต้นมาก เพราะเด็ก ๆ ปัจจุบันสนุกและอยากเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์ และยังนำข้อมูล ข้อค้นพบระยะที่กำลังเก็บข้อมูล ปัญหาการเขียนนำเสนอข้อมูล มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน แก้ไขปัญหาร่วมกัน พี่ ๆ คุณครู โรงเรียนทำหนังสือวันธรรมมาได้นำวิธีการเขียนสคริปต์ สตอรี่บอร์ด มาเป็นแรงจูงใจให้เด็ก ๆ วิเคราะห์ข้อมูลยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของทีมตนเอง และมีแนวคิด แนวทางในการไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ขึ้น”

กระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการประชุมเสวนาด้วยเส้นทางของกัลยาณมิตร โดยมีวิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และมียุววิจัยเป็นหัวใจของการพบปะพูดคุย เรียนรู้ร่วมกัน เป็นปัจจัยเสริมที่มีพลังสูงมากปัจจัยหนึ่ง การประชุมยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีนักวิชาการจากสถาบันรามจิตติ ชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กระทรวงวัฒนธรรม และทีมคุณครู โรงเรียนทำหนังสือวันธรรมมา มีพลังสร้างสรรค์ให้ทีมยุววิจัย ครูที่ปรึกษา และทีมประสานงาน ได้รับข้อมูลความรู้ ข้อคิด แนวคิด และแนวทางในการเรียนรู้ ดำเนินการวิจัย และแก้ไขปัญหาอุปสรรค ด้วยหัวใจที่เบิกบานและไม่โดดเดี่ยว

ภาพกิจกรรมการประชุมรับฟังการประชาสัมพันธ์โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงแนวทางการเขียนข้อเสนอโครงการยุววิจัย ๑ วันที่ 30 สิงหาคม 2551

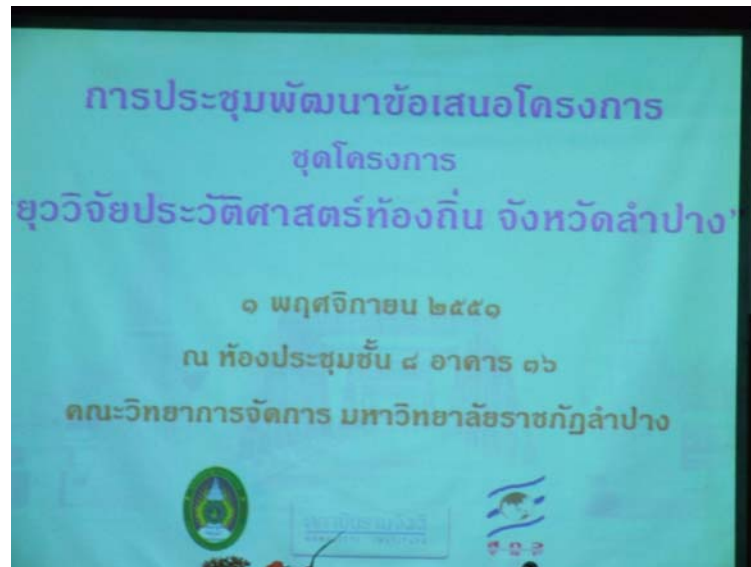

ภาพกิจกรรมการประชุมรับฟังการประชาสัมพันธ์โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงแนวทางการเขียนข้อเสนอโครงการยูววิจัย ฯ วันที่ 30 สิงหาคม 2551

ภาพกิจกรรมการประชุมรับฟังการประชาสัมพันธ์โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงแนวทางการเขียนข้อเสนอโครงการยุววิจัย ฯ วันที่ 30 สิงหาคม 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551